

FRIVILLIG ADOPSJON

Kandidatnr: 347

Veileder: Lucy Smith

Leveringsfrist: 25. april 2003

Til sammen 17391 ord

Dato 24. april 2003

Innholdsfortegnelse

1	<u>INNLEDNING</u>	1
1.1	TEMA OG PROBLEMSTILLING	1
1.2	AVGRENSNING	1
1.3	BEGREPSAVKLARING/DEFINISJONER	1
1.4	HISTORIKK	2
1.5	METODE OG RETTSKILDER	5
1.6	PLOSSERING I RETTSSYSTEMET	6
1.7	OPPBYGNING AV OPPGAVEN	7
1.8	GENERELT OM ADOPSJON	7
2	<u>SAKSBEHANDLINGSREGLER</u>	9
2.1	UTENLANDSADOPSJON	11
2.1.1	HAAGKONVENSJONEN OM VERN AV BARN OG SAMARBEID VED INTERNASJONALE ADOPSJONER AV 29. MAI 1993	16
2.2	INNENLANDSADOPSJON	18
2.2.1	SAMTYKKEADOPSJON	18
2.2.2	STEBARNADOPSJON	21
3	<u>VILKÅR FOR ADOPSJON</u>	24
3.1	BARNETS BESTE	25
3.1.1	SØKERNES PERSONLIG EGNETHET	27
3.1.2	ADOPTIVFAMILIEN	29
3.1.3	ALDER	30
3.1.4	EKTESKAP/ENSLIGE	31
3.1.5	ØKONOMI/BOLIG	33
3.1.6	HELSE	33
3.1.7	ENDREDE FORHOLD	34
3.2	ØNSKER Å OPPFOSTRE DET ELLER HAR OPPFOSTRET DET	34

3.3	UTTØMMENDE POLITIATTEST	36
3.4	SAMTYKKE	36
3.4.1	BARNETS SAMTYKKE	36
3.4.1.1	Barn over 12 år	36
3.4.1.2	Barn under 12 år	38
3.4.2	FORELDRENES SAMTYKKE	39
4	<u>ADOPTIVBARNETS RETTIGHETER</u>	43
4.1	BARNETS RETT TIL Å BLI FORTALT AT DET ER ADOPTERT	43
4.2	BARNETS RETT TIL Å FÅ VITE IDENTITETEN TIL SINE BIOLOGISKE FORELDRE	43
5	<u>RETTSVIRKNINGER AV ADOPSJON</u>	48
6	<u>KONKLUSJON</u>	50
7	<u>KILDER</u>	52
7.1	LITTERATUR	52
7.2	LOVER	52
7.3	FORSKRIFTER	53
7.4	KONVENSJONER	53
7.5	RETTSPRAKSIS	53
7.6	FORARBEIDER	54
7.7	RUNDSKRIV	54
8	<u>VEDLEGG</u>	1
8.1	VEDLEGG 1 KORANEN SURA 33:5-6	1
8.2	VEDLEGG 2 FORSLAG TIL NY BARNELOV § 31	1
8.3	VEDLEGG 3 STATISTIKK: VERDENSDELER	2
8.4	VEDLEGG 4 STATISTIKK: NORSKE OG UTENLANDSKE BARN	2
8.5	VEDLEGG 5 STATISTIKK: KINA, SØR-KOREA OG COLOMBIA	3
8.6	VEDLEGG 6 STATISTIKK: STEBARNADOPPSJONER	3
8.7	VEDLEGG 7 FORSLAG TIL NY ADOPSJONSLOV § 6	4

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

I løpet av de siste 30 årene har det kommet mange adoptivbarn til Norge fra utlandet. I samme periode har antallet norske barn som blir oppgitt for adopsjon sunket betraktelig. Etter å ha lest barnerett ble jeg interessert i hvilke rettsregler som gjelder for adopsjon. Interessen ble også vekket ved Anne Holts utspill i mediene om at hun ikke automatisk fikk adoptere barnet til sin registrerte partner. Oppgavens tema og problemstilling er å redegjøre nærmere for de rettsregler som regulerer frivillig adopsjon.

1.2 Avgrensning

Det er to hovedformer for adopsjon; frivillig adopsjon og tvangsadopsjon. Vilkårene for og rettsvirkningene av adopsjon er de samme for disse to hovedtypene. Forskjellen mellom dem er den prosess som går forut for adopsjonen og hvem som kan samtykke til adopsjon. Ved tvangsadopsjon blir de biologiske foreldrene fratatt foreldreansvaret slik at de ikke kan hindre at barnet blir adoptert bort, jf. lov 17.juli 1992 nr.100 om barneverntjenester (bvl.) § 4-20. Det er da fylkesnemnda for sosiale saker som samtykker i foreldrenes sted. Ved frivillig adopsjon samtykker foreldrene selv til adopsjon av eget barn. I saker om tvangsadopsjon blir adopsjon brukt som det endelige virkemiddel i en barnevernsak, der foreldrene ikke anses skikket til å ta vare på barnet. Fokuset i slike saker er om foreldreansvaret kan fratras foreldrene med henblikk på adopsjon. Tvangsadopsjoner blir derfor ikke behandlet her.

1.3 Definisjoner

Ut fra norsk rett kan adopsjon juridisk defineres som "...en rettsstiftende og ugjenkallelig myndighetshandling (bevilling) der søker(e) gis tillatelse til å ta til seg et barn som sitt eget når dette antas å bli til gagn for barnet, hvorved barnet oppnår samme rettsstilling som om det hadde vært adoptivforeldrenes egenfødte barn samtidig som rettsforholdet til de opprinnelige foreldrene og deres slekt faller bort."¹

Sosiologisk kan adopsjon defineres som ” The institutionalized social practice through which a person, belonging by birth to one family or kinship group, acquires new family or kinship ties that are socially defined as equivalent to biological ties and which supersede the old ones, either wholly or in part.”²

1.4 Historikk³

Adopsjonsinstituttet er gammelt. De første skrevne rettsregler om adopsjon finner vi i Codex Hammurabi (Hammurabis lov) fra ca. år 1700 f.Kr. Hammurabi var konge i en babylonsk bystat. Codex Hammurabi var moderne på mange rettsområder.

Moderniteten gjenspeilte seg på adopsjonsrettens område ved det grunnleggende prinsipp at barn først og fremst skal vokse opp hos og få omsorg av sine biologiske foreldre. Adoptivbarn arvet også likt med arvelaters biologiske barn.

Rettsregler om adopsjon fantes i assyriske rett, og instituttet var også tilstede i enkelte greske bystater gjennom Solons lovgivning på 600-tallet f. Kr.

På 400-tallet f.Kr. begynte rettsregler om adopsjon å utvikle seg i romersk rett.

Adopsjon var hyppig brukt i oldtidens Roma, og selve begrepet *adoptio* er romersk.

Direkte oversatt betyr *adoptio* overføring av farsmyndighet (*patria potestas*) fra en mann til en annen. Formålet med adopsjonen var ikke barnets beste, men å bevare eiendom og formue i familien, eller å videreføre navn, tittel eller annen maktposisjon. I tidlig romersk rett kunne ikke barn som ikke hadde nådd puberteten adopteres, men det ble senere tillatt på strenge betingelser. Kvinner kunne ikke adoptere fordi de ikke hadde noe farsmyndighet. På 200-tallet e Kr utstedte keiser Diokletian en forordning som likevel gjorde det mulig for kvinner som hadde mistet sitt barn å adoptere.

Rettsvirkningene var likevel begrensete.

Keiser Justinian endret rettsreglene for adopsjon ved den store revisjonen av det romerske rettssystemet på 600-tallet e.Kr (år 530). En del av revisjonsarbeidet ble samlet i verket *Corpus Juris Civilis*. Etter revisjonen fantes det to former for adopsjon. Sterk adopsjon (*adoptio plena*) og svak adopsjon (*adoptio minus plena*). Sterk adopsjon

---

¹ Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s. 15.

² Jf. Detrick 1999 s. 343.

³ Avsnittet er i det vesentlige bygget på Hognestad og Steenberg 2000.

var reservert for adopsjon mellom slektninger i oppstigende linje, slik som farfars adopsjon av sønnesønn. Svak adopsjon ble brukt i alle andre tilfeller, og gav den adopterte arverett etter adoptanten. Ved svak adopsjon ble ikke alle rettslige bånd mellom adoptivbarnet og den biologiske familien brutt. Den adopterte ble stående under patria potestas (farsmyndighet) av sin biologiske far, og beholdt arveretten etter sin biologiske familie.

Romersk rett har hatt enorm innflytelse på kontinentaleuropeiske rettsregler helt frem til i dag. Det gjelder på alle rettsområder, inkludert adopsjonsretten. Frankrike skiller for eksempel ennå mellom sterke og svake adopsjoner. Norge hadde denne todelingen av adopsjonsinstituttet fra 1935 til 1957.

De verdslige regler om adopsjon var i middelalderens Europa sterkt preget av romerretten. Det ble av den grunn lagt stor vekt på adoptantens behov. Hensynet til barnet stod ikke like sterkt. Det var ikke noe rettslig vilkår for adopsjon at adopsjonen skulle være til barnets beste. Det fantes likevel unntak. I Freiburgs bylov fra 1520 ble det krevd vilje og evne til å vise omsorg, kjærlighet til barn og et ”godt sinnelag” for å kunne adoptere. En sentral maktfaktor på denne tiden var Kirken og dens kanoniske rett. Den så adopsjonsinstituttet som en trussel mot ekteskapets stilling, og med påtrykk fra den ble instituttet trengt tilbake. Barn skulle man få i ekteskapet, hvis ektefolk ikke fikk det, var det et kors de skulle bære i tålmod og ydmykhet.⁴ Et utbredt adopsjonsinstitutt ville gjøre det enkelt å vedkjenne seg utenomekteskapelige barn.

I nyere tid var ikke adopsjon kjent i alle de europeiske rettssystemene. Instituttet var ukjent i engelsk rett, og dermed også i tidlig amerikansk lovgivning. England fikk i 1926 sin første lovgivning om adopsjon. Den første mer moderne rettslige regulering av adopsjonsinstituttet fant sted i den franske sivillovboken (Code Civil) fra 1804. Adopsjonsadgangen var imidlertid også her begrenset og underlagt strenge vilkår. Mindreårige kunne for eksempel ikke adopteres. Første verdenskrig (1914-18) skapte mange foreldreløse barn, som ikke hadde mulighet til å bli adoptert inn i en ny familie som følge av reglene om adopsjon. Code Civil ble derfor revidert i 1923 og det ble

---

⁴ Arnholm og Lødrup 1979 s. 267.

åpnet for adopsjon av mindreårige. Den tyske sivillovboken⁵ fra 1896 som trådte i kraft den 1. januar 1900 var sterkt inspirert av det romerske adopsjonsinstituttet. Hensynet til barnets beste ble derfor tillagt liten vekt. Barnets beste ble først i 1977 det overordnede hensyn ved adopsjon.

Adopsjonsinstituttet er forholdsvis nytt i Norge. I middelalderen fantes det ingen regler om adopsjon i norsk rett, men vi hadde et institutt som kaltes ættleiding. I eldre tider ble dette først og fremst brukt til å legitimere barn født utenfor ekteskap, men i Christian den IVs lovbok fra 1604 beskrives instituttet nærmest som adopsjon. I Christian den Vs Norske Lover fra 1687 er hverken adopsjon eller ættleiding nevnt. Denne lovsamlingen ble til under eneveldet (1660-1814). I denne perioden og også etter at Norge kom i union med Sverige i 1814, ble adopsjon gitt ved bevilling fra kongen, og med de rettsvirkninger kongen bestemte. Etter 1814 ble det bare gitt tre adopsjonsbevillinger.

På slutten av det 19. århundre og på begynnelsen av det 20. århundre sa juridisk teori at det ikke eksisterte noe adopsjonsinstitutt i norsk rett. Det ble likevel snart klart at vi hadde behov for et slikt institutt, og den 2. april 1917 fikk Norge sin første adopsjonslov. Det sentrale vilkåret i denne nye loven var § 8 som sa at bevilling til adopsjon bare kunne gis hvis det måtte antas at adopsjonen ville være til gagn for barnet. Loven åpnet i tillegg bare for svake adopsjoner. Det vil si at adoptivbarnet beholdt visse familierettslige og arverettslige bånd til sin biologiske familie, samtidig som barnet rettslig ble knyttet til sine nye foreldre. Det at et barn ble svakt adoptert av sine nye foreldre kunne i visse situasjoner føre til uheldige resultater. Ved lovendring i mai 1935 (lov 24. mai 1935) ble det åpnet for sterk adopsjon som alternativ ordning. Sterk adopsjon vil si at alle familierettslige og arverettslige bånd mellom barnet og dets biologiske familie blir brutt, samtidig som nye rettslige bånd blir dannet mellom barnet og adoptivfamilien. Muligheten for anonym adopsjon ble styrket ved innføringen av sterk adopsjon. Ved lovendring i desember 1956 (lov 21. desember 1956 nr. 7) ble bestemmelsene om svak adopsjon opphevet. Sterk adopsjon ble det eneste alternativet. Loven trådte i kraft 1. juli 1957. Ifølge endringslovens overgangsbestemmelser kunne svake adopsjoner gjøres om til sterke adopsjoner frem til 30. juni 1962. Justisdepartementet har lagt til grunn at det etter dette tidspunktet ikke lenger er lovlig

---

⁵ BGB – Bürgerliches Gesetzbuch.

adgang til å gjøre om svake adopsjoner til sterke. Adopsjonsloven som gjelder i dag er av 28. februar 1986, og den trådte i kraft 1. januar 1987.

Fra 1970-tallet og utover er fokuset i norsk adopsjonsrett flyttet fra innenlandsadopsjoner til utenlandsadopsjoner. Endringen av fokus hadde sammenheng med den generelle samfunnsutviklingen. Prevensjonsmetodene ble bedre, abortpraksisen ble mer liberal. Enslige foreldre fikk bedre økonomiske kår (overgangsstønad m.m.) Ugift samliv ble mer og mer vanlig, og det ble større sosial aksept av ugifte mødre. Færre mødre gav derfor opp sine barn til adopsjon. Samtidig holdt antall personer som ville adoptere barn seg stabilt. Løsningen var å adoptere barn fra utlandet.

Adopsjonsinstituttet finnes ikke i det islamske rettssystemet, jf. Koranens påbud i sura 33:5-6⁶. Instituttet eksisterte imidlertid i den arabiske verden før islam, dvs. før 632 e.Kr. For å kompensere mangelen på et slikt institutt, har islamske samfunn en omfattende fosterbarnsordning, kafalah.

I India er adopsjon bare åpen for hinduer, og ikke for andre religiøse grupper.

1.5 Metode og rettskilder

Jeg arbeider etter den juridiske metode beskrevet i Eckhoffs rettskildelære.⁷

Sentrale norske rettskildefaktorer er: Lov 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon (adl.). Syv forskrifter gitt av barne- og familiedepartementet (BFD) 30. november 1999, fortløpende nummerert fra 1192 til 1195. Når departementet gir forskrifter gjør de det etter delegasjon av lovgivningsmyndighet fra lovgiver. Forskrifter er lovgivning gitt av departementet.⁸ Lover og forskrifter er i utgangspunktet tunge rettskildefaktorer. De er gitt av lovgiver eller etter delegasjon fra lovgiver, og er bestemmende for privatpersoners rettigheter eller plikter.

---

⁶ Se vedlegg 1.

⁷ Jf. Eckhoff 1997.

⁸ Forskrifter er generelle bestemmelser fastsatt under utøving av offentlig myndighet. De gjelder et ubestemt antall eller en ubestemt krets av personer, og de må være bestemmende for rettigheter eller plikter til private personer, jf. forvaltningsloven § 2c.

Sentrale norske rettskildefaktorer er også to rundskriv gitt av BFD i september 1998⁹ og desember 2002¹⁰. Rundskriv er i utgangspunktet ikke like tungtveiende som lover og forskrifter, men de spiller her en stor rolle ved å utdype adopsjonslovens vilkår for adopsjon.¹¹ En skal også huske på at all vekt er relativ, det vil si for å avgjøre hvor stor vekt en faktor har i et gitt tilfelle må vi se på faktoren i forhold til de andre rettskildefaktorene som er relevante.

I tillegg er enkelte bestemmelser i lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (fvl.), lov 8. april 1981 nr 7 om barn og foreldre (bl.) og lov 30. april 1993 nr 40 om registrert partnerskap (partnerskapsl.) av betydning. Juridisk litteratur og forarbeider er også viktige rettskildefaktorer for denne oppgaven. Det er lite rettspraksis på dette området, men den dommen som finnes blir fortløpende tatt opp nedenfor.

Sentrale internasjonale rettskildefaktorer er: FN-konvensjonen om barns rettigheter av 20. november 1989¹² Norge ratifiserte denne 8. januar 1991, og den trådte i kraft for Norge 7. februar 1991. Konvensjonen om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner.¹³ Norge ratifiserte denne 18. juli 1997, og den trådte i kraft 1. januar 1998. Begge disse konvensjonene er folkerettslig bindende for Norge i og med at vi har ratifisert dem. Ingen av dem er aktivt innarbeidet i norsk lov. Norsk lov presumeres å være i samsvar med konvensjonenes bestemmelser, men så lenge de ikke er inkorporert i norsk lov vil norsk lov gå foran konvensjonenes bestemmelser ved motstrid.¹⁴ Disse konvensjonene er likevel tungtveiende rettskildefaktorer ved tolkning av norsk rett på adopsjonsrettens område.

---

⁹ Rundskriv om utenlandsadopsjon med retningslinjer for undersøkelse og godkjenning av adoptivhjem (Q-0972).

¹⁰ Retningslinjer for saksbehandling ved søknad om innenlands- og utenlandsadopsjon og særlig om skjønnsutøvelse ved innenlandsadopsjon (Q-1045).

¹¹ Rundskriv er skriv som sendes rundt til flere personer, særlig skriv fra høyere myndighet til nærmeste underordnede, som direktiv for deres handlemåte.

¹² The Convention on the Rights of the Child, the UN, 20 November 1989 (CRC).

¹³ The Convention on protection of children and co-operation in respect of inter-country adoption, The Hague, 29 May 1993.

¹⁴ Inkorporasjon vil si at man i lovs form fastsetter at en konvensjon skal gjelde som norsk lov.

1.6 Plassering i rettssystemet

Rettsreglene om adopsjon har tradisjonelt vært ansett å tilhøre privatretten og dens undergruppe familieretten. Adopsjonsretten av i dag er også sterkt knyttet til sosialretten som er en undergruppe av offentlig rett.

1.7 Oppbygning av oppgaven

Temaet er frivillig adopsjon. Det finnes tre typer frivillig adopsjon; samtykke-, stebarns- og utenlandsadopsjon. I den videre fremstillingen vil jeg først se nærmere på saksbehandlingsreglene for de ulike typene frivillig adopsjon. Deretter vil jeg se på de rettslige vilkårene som er felles for disse tre typene adopsjon. Adoptivbarnets rettigheter vil så bli behandlet før jeg avslutter med å se på hvilke rettsvirkninger adopsjon har.

1.8 Generelt om adopsjon¹⁵

Adopsjon endrer for alltid barnets familierettslige tilknytning. Det er et endelig og irreversibelt vedtak som får store konsekvenser for barnet rettslig og sosialt. Adopsjon skal av den grunn bare finne sted når det er til barnets beste. Den person som er viktigst i slike saker er barnet. Hensikten er å skaffe barnet en ny familie, der det kan vokse opp i trygghet og kjærlighet. Adopsjonsinstituttet skal ikke brukes for å sikre gamle slektninger hjelp i alderdommen eller forskyve arverekkefølgen mellom nære familiemedlemmer. Instituttet skal heller ikke brukes til å fremme likestilling mellom homofile og heterofile par eller mellom funksjonsfriske og funksjonshemmete personer. Det å adoptere et barn er ikke noe voksne har krav på. Det er barn som har krav på gode foreldre.

Flesteparten av barn som blir adoptert i dag kommer fra utlandet.¹⁶ Et interessant spørsmål er hvordan det går med disse barna i Norge. Når adoptivbarna kommer til Norge er de i gjennomsnitt ett år, og de fleste av dem er i god fysisk form. Ca. 65% er jenter, og de kommer som oftest fra Asia eller Sør-Amerika.¹⁷ Det er særlig mange som kommer fra Sør-Korea, Kina og Colombia, men vi adopterer også barn fra Europa og Afrika.¹⁸ Mange av barna strever med psykiske problemer som følge av mange oppbrudd og bytter av omsorgspersoner før de kom til Norge. Barna kan derfor være

---

¹⁵ Avsnittet er i det vesentlige bygget på Dalen og Sætersdal 1995 og Dalen 1999.

¹⁶ Jf. vedlegg 4.

¹⁷ Jf. vedlegg 3.

¹⁸ Jf. vedlegg 3 og 5.

engstelige og utrygge og ha søvnproblemer. Den første tiden i adoptivfamilien kan derfor være vanskelig.

Familiene de kommer til er ofte særlig godt egnet til å ta vare på barn. De er svært stabile, de bytter bosted sjelden, det er få endringer i parforholdene og skilsmisseraten er lav. I tillegg har de ofte lenge hatt et strekt ønske om et barn, men har selv ikke vært i stand til å få et. 90% av de som får barn ved adopsjon oppgir ufrivillig barnløshet som grunn. Andre igjen adopterer ut fra politisk overbevisning. De synes for eksempel at det er mange barn i verden som har det vondt, og vil hjelpe et eller flere av dem. Adoptivforeldrene er ofte høyt utdannete, og adoptivbarnet vokser opp med søsken, oftest adopterte søsken.

Noe under halvparten av adoptivbarna synes å ha vansker med det norske språket på et eller annet tidspunkt i utviklingen. De har gjerne problemer med hvordan norsk blir brukt på skolen, på universitetet m.v. i forbindelse med forelesninger, beskjeder fra lærere etc. Dagligspråket har de derimot ingen problemer med å mestre. En del av disse adoptivbarna har også lærevansker som særlig viser seg i fag som norsk og matematikk. Det har vist seg at det er en sammenheng mellom skoleprestasjoner og språkproblemer. Til tross for visse lærevansker viser det seg at adoptivbarna har en påfallende god sosial utvikling på skolen. De fleste trives godt på skolen, både i klassen og i friminuttene.

De utenlandsadopterte barna ser ofte annerledes ut enn norske barn. Faren for at de skal bli utsatt for ubehagligheter og/eller bemerkninger som er rasistisk motivert er derfor alltid til stede. Når barna er små blir de skjermet for dette av foreldre og venner, men problemer kan oppstå når de blir eldre og ferdes ute på egen hånd. Mange ungdommer forteller om lite hyggelige episoder, og mange utvikler strategier for å unngå slike situasjoner. Majoriteten av koreanske og vietnamesiske adoptivbarn, har som ungdommer vært utsatt for diskriminerende reaksjoner pga. sitt utseende.

Mange utenlandsadopterte har som tenåringer et ambivalent forhold til innvandrere og flyktninger. De utenlandsadopterte føler seg (og er) norske, men blir noen ganger tatt for å være innvandrere eller flyktninger. De fleste av barna distanserer seg derfor fra disse gruppene. En oppfølgingsundersøkelse av adopterte fra Vietnam som nå er voksne, viste likevel at deres holdninger til flyktninger og innvandrere var endret. De så

det ikke lenger som noe problem, eller i alle fall som et mindre problem å bli identifisert med disse gruppene. En litt annen side av saken kommer frem i en undersøkelse fra 1994 der det kom frem at mange av de adopterte ungdommene fryktet at en økende skepsis overfor innvandrere ville ha en negativ effekt på deres situasjon i Norge.

Det er ennå få utenlandsadopterte som har blitt voksne, derfor finnes det ennå ingen tilfredsstillende undersøkelser om hvordan de greier studer og arbeid. Enkelte undersøkelser viser imidlertid at utenlandsadopterte som gruppe oftere fullfører videregående utdanning og høyere utdanning enn unge voksne generelt. Det er likevel også store forskjeller innen gruppen. Det betyr at mange tar høyere utdanning, men også at mange ikke gjør det.

Flertallet av de utenlandsadopterte barna klarer seg altså bra i sine nye familier og hjemland. Et mindretall på ca. 25-30% av de utenlandsadopterte har likevel enkelte problemer enten knyttet til språk, skole, identitet eller etnisitet. Mange av disse strever med å finne sin plass i familien og samfunnet.

I dette avsnittet har det vært mye snakk om hva som gjelder for *adoptivbarna*. Vi må imidlertid huske på at *adoptivbarna* ikke er en ensartet gruppe, så det som blir sagt om *adoptivbarna* ofte ikke gjelder for det enkelte barn.

2 Saksbehandlingsregler

Det å adoptere et barn er ingen rettighet adoptivsøkerne kan kreve oppfylt. De kan derimot kreve at saken blir behandlet i samsvar med forvaltningslovens saksbehandlingsregler, og at deres rettigheter etter denne loven blir respektert.

Saker om innenlandsadopsjon har tre parter, jf fvl. § 2 (1e). Det er de biologiske foreldrene, adoptivsøkerne og barnet selv. Foreldre uten del i foreldreansvaret, eller som er fratatt foreldreansvaret etter bvl. § 4-20 er også parter i saken. Det er verdt å merke seg at de biologiske foreldrene også er parter i saker om adopsjon av voksne personer. Også andre personer kan ha en tilknytning til saken. Slektninger er for eksempel gitt samværsrett med barnet, jf. bl. § 45 (1)(2). En samværsrett vil gå tapt ved adopsjon. Slike interessenter kan derfor ha ”rettslig klageinteresse,” jf. fvl. § 28(1) i saken.¹⁹

I saker om utenlandsadopsjoner er det bare adoptivsøkerne som er parter etter norsk rett. En avgjørelse om forhåndssamtykke til adopsjon av et barn fra utlandet retter seg nemlig bare mot adoptivsøkerne, og dermed er det bare de som er parter i saken, jf. fvl. § 2(1e). Barnets og de biologiske foreldrenes rettigheter blir på dette stadiet i saken håndhevet av myndighetene i opprinnelseslandet.²⁰

Eksempler på rettigheter partene har etter forvaltningsloven er retten til dokumentinnsyn, jf. fvl. § 18, rett til forhåndsvarsel og rett til å uttale seg, jf. fvl. § 16, og rett til å påklage vedtaket, jf. fvl. §28 flg.

Når adopsjonsmyndighetene behandler en adopsjonssøknad, står de ikke helt fritt ved utøvelsen av skjønnet. De må holde seg innenfor adopsjonslovens materielle vilkår, og i tillegg kommer de ulovfestede forvaltningsrettslige prinsippene om likebehandling, saklighet og forbudet mot vilkårlige avgjørelser etc. Hvis adopsjonsmyndighetene for eksempel gjør vedtak om adopsjon, og det i ettertid viser seg at de samtykker som adopsjonsloven krever ikke var til stede på vedtakstidspunktet, kan det i teorien være en så alvorlig saksbehandlingsfeil at vedtaket i ettertid vil kunne bli kjent ugyldig. På samme måte kan det være en alvorlig saksbehandlingsfeil ikke å innhente uttalelse fra

---

¹⁹ Jf. rundskriv av desember 2002 (Q-1045) pkt. 6.2.

²⁰ Jf. rundskriv av desember 2002 (Q-1045) pkt. 6.2.

den som er uten del i foreldreansvaret, men en slik feil vil ikke uten videre bli tillagt samme virkning.²¹ En slik feil *kan* bli ansett som en feil som kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold, jf. fvl. § 41. Vi må imidlertid huske på at det her er snakk om bevilling til adopsjon. Det er et vedtak som har store konsekvenser for barnet, og som er gjenstand for store utredninger før vedtak blir truffet. En eventuell sak om gyldigheten av vedtaket kan dra ut i tid og barnets rettslige situasjon vil bli stående uavklart. Det er derfor nokså utenkelig at vedtaket blir gjenstand for tvist om gyldigheten.

Adopsjon skjer ved bevilling fra departementet, jf. adl. § 1(1). Fagdepartementet er her Barne- og familiedepartementet (BFD). BFD har delegert bevillingsmyndigheten til Statens ungdoms- og adopsjonskontor (SUAK), både når det gjelder innenlandsadopsjon og forhåndssamtykke til adopsjon av barn fra utlandet, jf. adl. § 1(1).²² BFD bestemte våren 2002 at SUAK skulle gå over til å hete Barne-, ungdoms- og familieforvaltningen (BUFA). Årsaken til dette var at SUAK stadig var blitt pålagt nye oppgaver, slik at navnet til dels gav et misvisende bilde av organets ansvarsområder. Navnendringen ble gjort gjeldene fra 1. juni 2002. Frem til 1. desember 1999 lå bevillingsmyndigheten hos fylkesmannen ved adopsjon av norske barn (innenlandsadopsjoner). BUFAs vedtak om adopsjonsbevilling eller avslag på søknad om bevilling kan påklages til BFD, jf. fvl. § 28 flg.

2.1 Utenlandsadopsjon

Det første en må gjøre når en vil adoptere et barn bosatt i fremmed stat er å kontakte en av de tre godkjente adopsjonsforeningene.²³ Etter at adopsjonssøknaden er ferdigbehandlet og forhåndssamtykke til adopsjon av et utenlandsk barn er gitt av norske myndigheter, er det adopsjonsforeningen som står for den praktiske formidlingen av barnet til Norge. En av foreningene må derfor bekrefte at de tar på seg formidlingen av barnet. Av denne formidlingsbekreftelsen må det også fremgå hvilket land adoptivbarnet skal komme fra, og omtrent hvor gammelt barnet skal være. Søkerne sender deretter adopsjonssøknaden til sin hjemkommune.

---

²¹ Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s. 189.

²² Jf. forskrift fra BFD, 30. november 1999 nr. 1192: Delegering av myndighet til Statens ungdoms- og adopsjonskontor etter adopsjonsloven.

Hjemkommunen, eller mer spesielt sosialkontoret, utreder søkerne for å se om de er egnet til å adoptere et barn fra utlandet, jf. adl. § 16e(2). Hjemkommunen har fått denne oppgaven, fordi de som arbeider der ofte har god kjennskap til lokalmiljøet og hvordan det påvirker søkerens livssituasjon. For å finne ut om søkerne er egnet til å adoptere et barn har sosialkontoret samtaler med søkerne, der de prøver å kartlegge søkerens bakgrunn, deres barndom, familieforhold, sosiale nettverk, holdninger til barn og barneoppdragelse, livssyn, yrkesbakgrunn, økonomi, boligforhold og de foretar hjemmebesøk. I samtalene med søkerne er det spesielt viktig å få frem motivasjonen for og deres ønske om å adoptere et barn fra utlandet. Hvis grunnen til at de vil adoptere et barn er at de ikke kan få egne barn, må det fremgå hvordan de har reagert på det, og om eventuelle sorgopplevelser er bearbeidet. På bakgrunn av de opplysningene de får fra søkerne og andre undersøkelser som blir foretatt, vurderer kontoret dem som egnet eller uegnet til å adoptere et barn. På denne basis skriver så sosialkontoret en sosialrapport om søkerne, og enten tilråder eller fraråder at BUFA gir forhåndssamtykke til adopsjon. Sosialrapporten tilsvarer den rapport som skal utarbeides etter Haagkonvensjonen art 15. Sosialrapporten og adopsjonssøknaden med søkerens vigselfattest, legeattester, uttømmende politiattester, likningsattester og egenerklæringer om helse sendes så til BUFA.

Det er BUFA som gir forhåndssamtykke til adopsjon på bakgrunn av sosialkontorets sosialrapport og tilrådning, jf. adl. § 16e(1). BUFA er imidlertid ikke bundet av sosialkontorets anbefaling, men står fritt til å avgjøre om forhåndssamtykke skal gis. Hvis BUFA er i tvil, kontakter den Faglig utvalg for adopsjonssaker for råd. Faglig utvalg for adopsjonssaker er bl.a. et rådgivende organ for BUFA og BFD, oppnevnt av BFD. Det består av en lege, en psykolog og en psykiater.²⁴ Saksbehandlingstiden i BUFA er som regel 3-4 måneder. Mellom 5-10% av søkerne får avslag. Forhåndssamtykke er en generell tillatelse til å adoptere et barn fra utlandet. Hvis søkerne får forhåndssamtykke, anser BUFA dem som egnet til å adoptere et barn i en bestemt aldersgruppe og fra et bestemt land. Hvis søkerne endrer land, må det søkes om nytt forhåndssamtykke. Forhåndssamtykke er normalt gyldige i to år, men gyldighetsperioden kan forlenges med inntil et år hvis adopsjonsprosessen er svært

---

²³ Adopsjonsforum, InorAdopt og Verdens barn.

²⁴ Jf. mandatet for Faglig utvalg for adopsjonssaker, fastsatt av BFD 30. november 1999. Se vedlegg 6 i Hognestad og Steenberg 2000 s. 453.

tidkrevende.²⁵ Avslag på søknad om forhåndssamtykke kan påklages til BFD, jf. fvl. § 28. Med et forhåndssamtykke har søkerne rett til å få søknaden videresendt til det fremtidige adoptivbarnets opprinnelsesland.

På det videre stadium i saken har den aktuelle adopsjonsforeningen ansvaret for det praktiske og administrative arbeidet med søknaden. Regelen er at alle adopsjoner av barn bosatt i fremmed stat skal skje gjennom offentlig godkjente foreninger, jf. adl. § 16f(1), jf. § 16d. Det er forbudt for privatpersoner å drive adopsjonsformidling, jf. adl. § 16b. Årsaken til at vi har denne regelen er at lovgiver i størst mulig grad ønsket å forhindre at barn blir bortført og/eller solgt direkte eller indirekte til personer som ønsker å adoptere et barn. Det er opp til BUFAs skjønn å gi foreningene formidlingstillatelse, § 16d(1)1.pkt. Formidlingstillatelser er tidsbegrensete og presiserer hvilken eller hvilke fremmede stater de gjelder for, jf. forskrift § 2.²⁶ Alle adoptivsøkerne har krav på likeverdig assistanse fra adoptivforeningen, jf. forskrift § 11.²⁷ Den aktuelle adopsjonsforeningen har plikt til å formidle adopsjon av barn fra utlandet hvis adopsjonssøkerne har fått forhåndssamtykke, men plikten faller bort hvis de utenlandske myndighetene ikke finner å kunne tildele søkerne barn eller hvis søkerne misligholder sine økonomiske forpliktelser overfor foreningen, jf. forskrift § 11.²⁸ Ved å gi formidlingstillatelse til adopsjonsforeningene godkjenner BUFA også den adopsjonsformidling som foregår i den enkelte sak. Det er foreningens ansvar at adopsjonssøknaden, sosialrapporten og andre relevante dokumenter blir oversendt til rette myndighet i opprinnelseslandet.

Adopsjonsmyndighetene i opprinnelseslandet vurderer så de dokumentene som er blitt oversendt fra Norge. På bakgrunn av disse og de opplysningene myndighetene har om det aktuelle barnet foreslår de foreldre til barnet. De valgte adoptivsøkerne blir så forespurt om de vil motta barnet. Vil de det, skjer ett av to; Enten gjennomføres adopsjonen av barnet i opprinnelseslandet, jf. adl. §§ 16e og 22 der en slik fremgangsmåte forsettes, eller så frigis barnet for adopsjon i Norge. Hvis barnet frigis

---

²⁵ Jf. rundskriv av desember 2002 (Q-1045) pkt. 7.2.3.

²⁶ Jf. forskrift av 30. 11 1999 nr. 1195 om krav til organisasjon som formidler barn fra fremmed stat med sikte på adopsjon.

²⁷ Jf. forskrift av 30.11.1999 nr. 1195 om krav til organisasjon som formidler barn fra fremmed stat med sikte på adopsjon.

for adopsjon i Norge, vil adopsjonen senere skje når barnet og foreldrene har kommet hjem. Bevillingen vil bli gitt etter norske regler, jf. adl. §§ 1(1), 17 og 18. Frem til adopsjon blir gitt er ikke barnet rettslig knyttet til adoptivforeldrene. Hvis en eller begge av dem skulle dø, vil barnet ikke ha noen krav mot deres dødsbo. Mange velger av den grunn å sette opp et testamente til fordel for barnet.

I noen tilfeller krever opprinnelseslandet at barnet skal være i adoptivfamilien i en viss prøveperiode før barnet endelig vil kunne bli frigitt for adopsjon. I slike tilfeller plikter kommunen å følge opp familien, og skrive rapporter om barnets tilstand, utvikling og tilpasning i familien som sendes myndighetene i barnets opprinnelsesland, jf. adl. § 16e(3) og Haagkonv. art. 20. Det er først når prøveperioden er over og opprinnelseslandet har frigitt barnet for adopsjon at adopsjonen kan gjennomføres. Det er bare i helt eksepsjonelle tilfeller at barnet ikke blir frigitt for adopsjon.

Det annet alternativ er at adopsjonen blir gjennomført i barnets opprinnelsesland. En gyldig og rettskraftig adopsjon av barnet gitt av de korrekte myndigheter i opprinnelseslandet vil også være gyldig i Norge, og BUFA kan bestemme at den skal ha samme rettsvirkninger som en norsk adopsjon, jf. adl. § 22. Det blir i realiteten alltid bestemt.

Et problem oppstår hvis adopsjonsmyndighetene i opprinnelseslandet forslår tildelt et barn med særlige behov til adoptivsøkere som bare har den vanlige forhåndsgodkjenning fra norske myndigheter. De har dermed ikke godkjenning fra norske myndigheter til å adoptere et slikt barn. I slike tilfeller må norske myndigheter, dvs. Faglig utvalg for adopsjonssaker, først godkjenne tildelingen før søkerne kan få adoptere barnet, jf. Faglig utvalgs mandat pkt. 2.2,²⁹ rundskriv desember 2002 (Q-1045) pkt. 7.2.5 og Haagkonvensjonen art. 17 pkt. c.³⁰ Dette gjøres for å skaffe best de egnete foreldrene til barnet. Det er her snakk om såkalte spesielle tildelinger.

---

²⁸ Jf. forskrift av 30. 11.1999 nr. 1195 om krav til organisasjon som formidler barn fra fremmed stat med sikte på adopsjon.

²⁹ Jf. BFDs mandat for Faglig utvalg for adopsjonssaker av 30.11.1999. Se vedlegg 6 i Hognestad og Steenberg 2000.

³⁰ Jf. St. prp. nr. 77 (1995-96) Om samtykke til ratifikasjon av konvensjon av 29. mai 1993 om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner s. 16.

Spesielle tildelinger vil si at adoptivforeldrene blir tildelt et barn med særlige medisinske, sosiale eller psykiske behov, eldre barn (over fem år) eller flere barn enn forhåndsgodkjenningen gjelder for.³¹ Det er Faglig utvalg for adopsjonssaker som har avgjørelsesmyndighet i disse sakene, mens dets sekretariat, som administrativt er underlagt BUFA, forbereder og tilrettelegger saken.³² I sakene om spesielle tildelinger har den aktuelle adopsjonsforeningen en sentral rolle. Det er nemlig den som avgjør om en sak er en spesiell tildeling på bakgrunn av opplysningene om barnet som foreningen får fra myndighetene i opprinnelseslandet.³³ For at Faglig utvalg skal kunne gi et informert samtykke til opprinnelseslandets tildeling, er det avhengig av at sekretariatet gjennom adopsjonsforeningen greier å fremskaffe nok opplysninger om barnet fra myndighetene i opprinnelseslandet. Adoptivsøkerne må i tillegg ha samtykket i at Faglig utvalg vurderer dem som foreldre til et barn med særlige behov.³⁴

Det går en grense for hvor hjelpetrequende et barn kan være som skal adopteres. Hvis barnet har så sterke funksjonshemminger at det trenger konstant institusjonsbehandling bør adopsjon ikke finne sted. En slik adopsjon ville ikke bli en reell adopsjon i adopsjonslovens forstand, fordi adoptivforeldrene i realiteten ikke selv ville oppfostre det, jf. adl. § 2.³⁵

Adopsjon kan også i sjeldne tilfeller skje utenom godkjent adopsjonsforening, men med norske myndigheters samtykke jf. adl. § 16f(2). Adoptivsøkerne har for eksempel oppholdt seg lenge i et land som ingen av adopsjonsforeningene formidler adopsjoner fra. I løpet av deres opphold i landet har de knyttet seg til et barn og ønsker å adoptere det. Adoptivsøkerne må imidlertid også i slike tilfeller ha forhåndssamtykke fra norske myndigheter, jf. adl. § 16e, og de må vise at adopsjonen kan gjennomføres på en trygg måte.³⁶ Slik adopsjonsformidling er ikke privat adopsjonsformidling, som er forbudt etter norsk lov, jf. adl. §§ 16a og b. Uttrykket adopsjonsformidling er nemlig reservert for de tilfellene der formidlingen skjer for andre, og her skal ikke adoptivsøkerne formidle barnet til noen andre, men beholde det selv.

---

³¹ Jf. rundskriv av desember 2002 (Q-1045) pkt. 7.2.5 og Hognestad og Steenberg 2000 s. 296 flg.

³² Jf. rundskriv av desember 2002 pkt. 7.2.5.

³³ Jf. rundskriv av desember 2002 pkt. 7.2.5.

³⁴ Jf. rundskriv av desember 2002 pkt. 7.2.5.

³⁵ Jf. rundskriv av desember 2002 pkt. 7.2.5.

Barnet blir ved adopsjonen norsk statsborger hvis det er under 12 år. Er barnet over 12 år må adoptivforeldrene sende melding om endring av statsborgerskap til fylkesmannen, og barnet må samtykke i at slik melding blir sendt, jf. lov 8. desember 1950 nr. 3 om norsk riksborgerrett (riksbgl) § 1a.

Ved adopsjon av utenlandske barn har adoptivforeldrene krav på statlig engangsstøtte.³⁷ Beløpet er i 2003 på 23 400 kr per barn.

2.1.1 Haagkonvensjonen om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner av 29. mai 1993

På begynnelsen av 1990-tallet var omfanget av adopsjoner over landegrensene blitt stort, men det fantes ikke noe internasjonalt forpliktende regelverk som kunne sikre en betryggende saksbehandling ved slike adopsjoner, eller motvirke kjøp, salg eller bortføring av barn. For å endre på dette tok Haagkonferansen for internasjonal privatrett initiativet til en konvensjon som kunne regulere slike spørsmål. Haagkonvensjonen for vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner ble til under Haagkonferansen for internasjonal privatretts 17. sesjon som varte fra 10. til 29. mai 1993, men arbeidet med konvensjonen hadde foregått helt siden 1990. I dette arbeidet deltok ikke bare Haagkonferansens faste medlemsstater, men også de statene adoptivbarna kommer fra (opprinnelseslandene). De fleste opprinnelseslandene var ikke faste medlemmer av Haagkonferansen, men for arbeidet med denne konvensjonen ble de innvilget ad hoc medlemskap. Det ble gjort slik at konvensjonen skulle bli et så godt instrument som mulig.

Det var store meningsforskjeller på mange områder mellom landene, og mange av løsningene de kom frem til ble da også kompromissløsninger. Det var likevel enighet om de grunnleggende prinsippene for konvensjonen: Det var hensynet til barnets beste som måtte ligge til grunn for enhver adopsjon, og landene måtte samarbeide for å unngå

---

³⁶ Jf. rundskriv av desember 2002 pkt. 7.2.5.

³⁷ Jf. BFDs retningslinjer for tildeling av engangsstøtten ved adopsjon av barn fra utlandet av desember 2000 (Q-1013) pkt. 3.1.

bortføring av og handel med barn, med eller uten adopsjon for øye.³⁸ På bakgrunn av disse prinsippene ble det i konvensjonen etablert et system for samarbeide mellom de kontraherende statene. Det ble traktatfestet omfattende saksbehandlingsregler for internasjonale adopsjoner. Myndighetene i landet barnet bor i (opprinnelseslandet) og myndighetene i landet adoptivsøkerne bor i (mottakerstaten) skal m.a.o. samarbeide ved hver enkelt adopsjon. Opprinnelseslandet skal for eksempel fastslå at barnet kan adopteres, mens mottakerlandet skal fastslå at adoptivsøkerne er egnet til å adoptere et barn. Konvensjonen åpner likevel for en begrenset adgang til å formidle adopsjoner gjennom private aktører, jf. Haagkonvensjonen art. 22. Svært mange av de kontraherende statene var negativt innstilt til en slik adgang, men mange mottakerland (deriblant USA) tillater slik formidling. Det var derfor ikke mulig å få en konvensjonstekst som helt forbød privat adopsjonsformidling. Etter norsk rett er slik formidling forbudt, jf. adl. § 16b(1) 1. pkt.

Haagkonvensjonen bygger på prinsippene i barnekonvensjonen art. 21, og utbygger disse videre. Etter art. 21 skal statspartene sikre at tillatelse til adopsjon bare blir gitt av kompetente myndigheter i samsvar med gjeldene lover og saksbehandlingsregler. Tillatelsen skal gis på bakgrunn av barnets situasjon og all viktig og pålitelig informasjon. Bestemmelsen anerkjenner m.a.o. internasjonal adopsjon som et omsorgsalternativ for barn som det ikke på noen egnet måte kan dras omsorg for i opprinnelseslandet. Haagkonvensjonen må også ses sammenheng med Barnekonvensjonens art. 21e som forplikter statspartene å fremme formålet med art. 21 ved å inngå bilaterale eller multilaterale ordninger eller avtaler. Haagkonvensjonen er nettopp en slik multilateral avtale.

Haagkonvensjonen og barnekonvensjonen bygger på prinsippet om barnets beste, jf. barnekonvensjonen art. 3 nr. 1 og art. 21, Haagkonvensjonens fortale avsnitt 4 og art. 1a og 4b. Prinsippetets nærmere innhold går frem av fortalene til konvensjonene. Der heter det at barn bør vokse opp i et familiemiljø, i en atmosfære av glede, kjærlighet og forståelse for å få en fullstendig og harmonisk utvikling av hans eller hennes personlighet. Barndommen er berettiget til særskilt omsorg og hjelp. Som det nærmere

---

³⁸ Jf. St. prp. nr. 77 (1995-1996) Om samtykke til ratifikasjon av konvensjon av 29. mai 1993 om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner s. 4.

går frem av avsnittet om barnets beste (punkt 3.1) nedenfor, så betyr barnets beste at man også kan ta hensyn til andre personers interesser, ikke bare barnets.

Adopsjonsinstituttet er viktig, men det fremgår også av begge konvensjonene at hver stat bør prioritere å treffe tiltak for at barn kan forbli under omsorg fra sin egen familie. Hvis det ikke er mulig skal man forsøke å finne et omsorgsalternativ i hjemlandet, jf. Barnekonvensjonen art. 21b og Haagkonvensjonens fortale avsnitt 3. Først når det ikke er mulig kan barnet adopteres bort til utlandet. Adopsjon er altså en subsidiær form for omsorg. Haagkonvensjonen må forstås slik at den prioriterer internasjonal adopsjon fremfor institusjonsplassering av barnet i opprinnelseslandet. Barnekonvensjonen er noe mer uklar på dette punktet.³⁹

Haagkonvensjonen omfatter bare adopsjoner som etablerer et varig foreldre/barn forhold, jf. Haagkonvensjonen art. 2 pkt. 2. Varige fosterbarnsforhold, slik som kafalah etter muslimsk rettstradisjon, faller dermed utenfor konvensjonen.⁴⁰ Det at Koranen ikke tillater adopsjon har også påvirket utformingen av barnekonvensjonen art. 21, jf: ”Parter som anerkjenner og/eller tillater adopsjon,....” Denne utformingen gjør at barnekonvensjonen art. 21 også kan brukes av land som ikke anerkjenner adopsjonsinstituttet, men som enkelte ganger tillater barn å forlate landet for å bli adoptert i utlandet. Til tross for dette har flere muslimske stater gjort reservasjoner i forhold til bestemmelsen bl.a. Bangladesh, Egypt og Jordan.⁴¹

2.2 Innenlandsadopsjon

Innenlandsadopsjon vil si at adoptivsøkerne og adoptivbarnet er bosatt i Norge. Norske adopsjonsregler gjelder, norske adopsjonsmyndigheter bestemmer om det skal gis bevilling til adopsjon og adopsjonen gjennomføres i Norge.

2.2.1 Samtykkeadopsjon

Hvert år blir mellom 15 og 30 barn frivillig adoptert bort av sine foreldre i Norge. Det kan være ulike grunner til det. Foreldrene kan ha psykiske eller fysiske problemer, rus-

---

³⁹ Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s. 96.

⁴⁰ Jf. St. prp. nr. 77 (1995-1996) Om samtykke til ratifikasjon av konvensjon av 29. mai 1993 om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner. s. 8.

⁴¹ Jf. Detricks 1999 s. 346.

eller pillemisbruk kan være inne i bildet eller barnet kan være resultat av en voldtekt. Det kan også være andre mer personlige grunner til at barnet oppgis for adopsjon.

Disse barna trenger nye foreldre på en permanent basis. Barna kan ha ulik etnisk bakgrunn, men felles for dem alle er at de trenger et nytt hjem og stabile og trygge omsorgspersoner rundt seg.

De fleste av disse samtykkeadopsjonene er anonyme, jf. adl. § 11. Det vil si at adoptivsøkerne og de biologiske foreldrene ikke får vite hverandres identitet, m.a.o. navn og bosted, og andre identifiserende opplysninger. De kan derimot få opplysninger om hverandres helse, alder, sosial bakgrunn etc. Slike opplysninger røper nemlig ikke deres identitet.⁴² Det er her verdt å merke seg at barnet har rett til å få vite identiteten til sine biologiske foreldre når han/hun blir myndig, jf. adl. § 12(2).

Det første søkere som ønsker å adoptere et norsk barn må gjøre er å sende en søknad om adopsjon til sin bostedskommune. Kommunen vil utrede søkerne for å finne ut om de er egnet til å adoptere et barn. Resultatene av en slik utredning nedtegnes i kommunens sosialrapport, forskrift 1194 § 5.⁴³ Kommunen sender adopsjonssøknaden sammen med sosialrapporten og kommunens tilrådning eller frarådning om adopsjon, til sekretariatet for Faglig utvalg for adopsjonssaker (heretter sekretariatet).jf. forskrift 1194 § 3.⁴⁴

Sekretariatet fører adoptivsøkerne inn i registeret over personer som ønsker å adoptere et norsk barn, jf. forskrift 1194 § 4. Selv om kommunen ikke tilråder adopsjon, må sekretariatet registrere alle utredete søkere som ønsker det, jf. forskrift 1194 § 5.⁴⁵ De søkeren som er registrert i dette registeret plikter å melde fra til sekretariatet hvis det skjer eller forventes å skje endringer i deres økonomiske, sosiale eller helsemessige situasjon som har eller kan få betydning for søknaden, jf. forskrift 1194 § 5(4).⁴⁶ Søkerne kan bare stå oppført i registeret i ett år, men hvis de tidligere har fått adoptere et norsk barn kan de igjen registreres som søkere i registeret, jf. forskrift 1194 § 5(2).

---

⁴² Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s.218.

⁴³ Jf. BFDs forskrift av 30.11.1999 nr. 1194 om formidling av innenlandsadopsjon.

⁴⁴ Jf. rundskriv av desember 2002 (Q-1045) pkt. 7.1.3.1

Begrunnelsen for denne strenge tidsfristen er at man skal hindre at søkere som etter en tid har blitt uaktuelle som adoptivforeldre fremdeles skal stå på listen.

Sekretariatet kommer ikke med en innstilling som anbefaler en konkret familie til et aktuelt barn.

Det neste trinn i saksbehandlingen er valg av adoptivforeldre ut fra de søkerne som er oppført i adopsjonsregisteret. Selve utvelgelsen av foreldre blir foretatt av Faglig utvalg for adopsjonssaker, jf. adl. § 16c og forskrift 1194 §§ 2 og 6. Utvalget tar utgangspunkt i det konkrete barnet som trenger adoptivforeldre. Ut fra dette barnets behov foretar utvalget en vurdering av om søkerne er egnet til å adoptere nettopp dette barnet.

Poenget er at adopsjonen skal bli til gagn for barnet, jf. forskrift 1194 § 1. Biologiske foreldres ønsker for barnet skal tillegges stor vekt, men da bare hvis det er til gagn for barnet. Hvor lenge søkerne har stått oppført i registeret er i denne sammenheng uvesentlig. Registeret fungerer ikke som en køordning. Beslutningen om å tildele foreldre til et barn fattes av et samlet og enstemmig utvalg, og skal være skriftlig undertegnet av medlemmene, jf. mandatet pkt. 3.2.⁴⁷ Ved utvelgelsen skal det legges vekt på bestemmelsene i rundskriv av september 1998 om utenlandsadopsjon, jf. forskrift 1194 § 6(2). Det stilles ikke mindre strenge krav til søkere ved adopsjon av norske barn, men det kan stilles andre krav av hensyn til det konkrete barnet og dets behov som utvalget vil ha kunnskap om før utvelgelsen av foreldrene.

Hvis utvalget mener at barnet ikke kan plasseres direkte hos adoptivsøkerne skal det søkes midlertidig plassering av barnet inntil adopsjon kan gjennomføres, jf. forskrift 1194 § 7

Faglig utvalgs avgjørelser etter nevnte forskrift kan ikke påklages, jf. forskrift 1194 § 8. Utvalgets beslutning om å tildele et barn til bestemte adoptivsøkere er ikke ansett som ett enkeltvedtak etter til fvl. § 2e.⁴⁸

---

⁴⁷ Mandat for Faglig utvalg for adopsjonssaker, fastsatt av BFD 30.11.1999. Se vedlegg 6 i Hognestad og Steenberg 2000.

⁴⁸ Jf. Ot.prp.nr.63 (1997-1998) s.24.

Samtidig som søkerne står oppført i registeret som søkere til et norsk barn kan de søke om forhåndssamtykke etter adl. § 16e til adopsjon av et utenlandsk barn. Etter at forhåndssamtykket er sendt utenlandske myndigheter kan søkerne derimot ikke lenger stå i registeret som søkere til et norsk barn jf. forskrift 1194 § 5(3). Ved slike parallelle søknader blir søkeren utredet av hjemkommunen for begge typer adopsjon samtidig. De vil likevel ikke få tilbud om å adoptere både et norsk og utenlandsk barn. Før forhåndssamtykke sendes til de utenlandske myndighetene må søkerne velge om de vil adoptere et norsk eller utenlandsk barn. Hvis søkerne velger adopsjon av et utenlandsk barn, skal de strykes fra registeret, og pliktet å informere sekretariatet om sitt valg. Velger de adopsjon av norsk barn, kan de bestemme at søknadsdokumentene til utlandet skal holdes tilbake inntil det året som de kan stå oppført i registeret er omme. Hvis de i løpet av denne tiden ikke har fått adoptere et norsk barn, kan de gå videre med utenlandsadopsjonen. Dette kreves for at adopsjonsprosessen både for norske og utenlandske myndigheter skal bli så klar og enkel som mulig.

De søkere som blir valgt ut som foreldre til et norsk barn blir kontaktet av BUFA med en forespørsel om de vil ta i mot barnet

BUFA gir til slutt bevilgning om adopsjon etter at de har foretatt en selvstendig vurdering av om vilkårene for adopsjon er til stede, bl.a. om en adopsjon vil være til barnets beste. Barnet bør så tidlig som mulig flyttes til sine nye foreldre

BUFAs vedtak kan påklages til BFD, jf. fvl. §§ 28 flg.

2.2.2 Stebarnsadopsjon

Stebarnsadopsjon vil si at den ene ektefellen eller registrerte partner adopterer den annen ektefelles/registrerte partners barn, jf. adl. § 5a. Ved slik adopsjon bor barnet sammen med en av sine biologiske foreldre og forelderens nye partner eller ektefelle; barnets steforelder. Ved en adopsjon av barnet fra steforelderens side vil barnets juridiske stilling bli endret, men barnets faktiske omsorgssituasjon forblir den samme. Begrunnelsen for adopsjon er ofte nettopp at barnets juridiske stilling i forhold til steforelder skal bli sikrere. Ved en adopsjon av barnet får steforelder del i foreldreansvaret, barnet får arverett etter ham eller henne etc.

Det første en må gjøre når en vil adoptere sitt stebarn er å sende en søknad om adopsjon til BUFA, jf. adl.1(1). Slike søknader skal ikke først behandles i søkerens hjemkommune. BUFA har likevel behov for bistand og utredning fra kommunens barneverntjeneste om adoptivsøkerne. Kommunene er etter kap. 3A i adopsjonsloven ikke forpliktet til å hjelpe BUFA i slike tilfeller. Hvis vilkårene for adopsjon er tilstede, gir BUFA bevilling til adopsjon, jf. adl. § 1(1). Vedtaket kan påklages til BFD, jf. fvl. §§ 28 flg. Søknadsprosedyren er m.a.o. annerledes for stebarnsadopsjoner enn for andre typer adopsjoner.

Reglene om stebarnsadopsjon ble endret ved endringslov av 15. juni 2001 nr. 36 (i kraft 1. januar 2002). Denne endringsloven åpner for at registrerte partnere skal kunne adoptere partnerens barn. Formålet var å gi barn som lever sammen med en av sine biologiske foreldre og dennes registrerte partner samme juridiske trygghet som andre stebarn. Det fremgår uttrykkelig av forarbeidene til endringsloven at de strenge kriteriene for stebarnsadopsjon skal være uendret.⁴⁹

Det å gi homofile adgang til å stebarnsadoptere partnerens barn var, og er fremdeles, et omdiskutert spørsmål. Hvor omdiskutert det var kom også frem da Stortinget behandlet lovforslaget. Mindretallet, KrF og FrP, gikk i mot forslaget og begrunnet det med hensynet til barnets beste. De fremholdt at det kunne skape følelsesmessige reaksjoner hos barnet hvis det vokste opp hos to foreldre av samme kjønn, og at barn ved adopsjon burde få best mulige omsorgspersoner av begge kjønn til foreldre.⁵⁰

Sommeren 2002 raste det en opphetet debatt i norske medier om homofiles adgang til å adoptere partnerens barn. Temaet hadde kommet på banen da forfatteren og tidligere justisminister Anne Holt og hennes registrerte partner forlagsredaktør Tine Kjær indignert gikk ut i *Sommeråpent* på NRK og i Dagbladet med at Holt ikke automatisk fikk adoptere barnet Kjær ventet. Holt fant dette både uverdigg og ydmykende. Hun fremholdt at emosjonelt sett så var barnet like mye hennes. Hun hadde vært med på hele beslutningsprosessen frem til at de bestemte seg for å få barn, hun var med på svangerskapet og hun kom til å være med på hele oppveksten til barnet. Barnet var blitt unnfanget ved kunstig inseminasjon i utlandet. Særlig Valgerd Svarstad Haugland (KrF) gikk kraftig ut mot paret for måten barnet var blitt til

---

⁴⁹ Jf. Ot.prp.nr.71 (2000-2001) Om lov om endringer i lov 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon og i lov 30. april 1993 nr. 40 om registrert partnerskap pkt. 1.1.

⁵⁰ Jf. Innst. O. nr. 101 (2000-2001) Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i lov 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon og i lov 30. april 1993 nr. 40 om registrert partnerskap pkt. 3.

på. Kunstig inseminasjon foretatt av helsepersonell er bare tillatt i Norge for heterofile ektepar. Holt reagerte sterkt mot Svarstad Hauglands utspill og svarte med at hun og Kjær ville måtte beskytte det ventede barnet mot mennesker som henne. Pr. i dag (april 2003) er det ikke klart om Holt får adoptere Kjærs barn.

Det at barnet bor sammen med adoptanten og ofte har gjort det over en lengre periode gjør at stebarnsadoptsjon skiller seg ut fra de andre typene frivillig adopsjon. Ved samtykke- og utenlandsadoptsjon er adoptivbarn og adoptivforeldre ukjente for hverandre. Av den grunn stilles det strengere krav til adoptivsøkere ved slike adopsjoner enn ved stebarnsadoptsjoner. Den nærheten som finnes mellom adoptiv søkeren og barnet medfører ofte at det kan lempes litt på de kravene som stilles til adoptivsøkere i rundskrivet av september 1998.

Praksisen når det gjelder stebarnsadoptsjon er likevel restriktiv. Det er et grunnleggende hensyn i barneretten at det er bra for barnet å ha mest mulig kontakt med sine biologiske foreldre (det biologiske prinsipp). Man må derfor alltid spørre seg om det vil være til barnets beste å bryte alle rettslige bånd mellom barnet og en av foreldrene og dennes slekt. Retten til samvær med barnet vil bl.a. for alltid gå tapt. Ved stebarnsadoptsjon lever allerede barnet i et trygt familiemiljø. Man kan spørre seg om det virkelig er nødvendig at steforelderen adopterer barnet. Adopsjon bør reserveres for de tilfellene der det er overveiende sannsynlig at barnet vil være bedre tjent med å bli adoptert enn å opprettholde de rettslige båndene til den biologiske forelderen. Adopsjonen må m.a.o. være til barnets beste. Hvis barnet for eksempel er blitt utsatt for vold eller overgrep fra den ene biologiske forelderen er adopsjon ofte en god løsning. Manglende interesse for og samvær med barnet fra forelderens side over en viss tid, er på den annen side ikke nok til å si at adopsjon vil være til barnets beste.

Adopsjonslovens alminnelige regler gjelder for stebarnsadoptsjon som ved andre typer adopsjon. Adl. § 5a gjør imidlertid et viktig unntak fra hovedregelen i adl. § 5 om at de som er gift bare kan adoptere sammen. Ved stebarnsadoptsjon er jo adoptanten gift med barnets biologiske forelder, men ektefellene adopterer ikke sammen.

Det er et absolutt vilkår for stebarnsadoptsjon at adoptanten enten er gift med eller lever i et registrert partnerskap med barnets forelder. Ekteskapet eller partnerskapet må være

stabilt, jf. rundskriv av september 1998. Adopsjon kan også finne sted når søkeren og ektefellen/partneren er separert (faktisk eller rettslig), de er da fortsatt gift.

Steforelderen, enten han/hun lever i ekteskap eller partnerskap, kan adoptere ektefellens eller den registrerte partnerens biologiske barn. Når det gjelder adoptivbarn som kommer fra fremmed stat er det forskjell på ektefeller og registrerte partnere. Ektefellen kan adoptere den andre ektefelles adoptivbarn som kommer fra fremmed stat. Den registrerte partneren kan ikke adoptere den andre registrerte partnerens adoptivbarn, hvis barnet kommer fra et land som ikke tillater at adoptivforeldre er av samme kjønn. I slike saker er det imidlertid viktig at adopsjonsmyndighetene undersøke om opprinnelseslandet vil godta en adopsjon der barnets foreldre har samme kjønn.⁵¹ Holdinger kan også endre seg i disse landene. Dette forbeholdet kom inn i loven av hensyn til opprinnelseslandene. Ingen av de land de tre norske adopsjonsforeningene har formidlingstillatelse i, tillater adoptivforeldre av samme kjønn. Det er fra opprinnelseslandenes side uttrykt stor skepsis til at homofile gis anledning til å adoptere.⁵² Hvis adoptivbarnet er myndig, blir det ikke rettet noen henvendelse til myndighetene i barnets opprinnelsesland. Den myndige må i slike tilfeller selv samtykke til å bli adoptert av forelderens registrerte partner.

Antall stebarnsadopsjoner i Norge har falt jevnt siden midten av 1970-tallet.⁵³

---

⁵¹ Jf. Ot. prp. nr 71(2000-2001) om endringer i lov 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon og i lov 30. april 1993 nr. 40 om registrert partnerskap.

⁵² Jf. Ot. prp. nr 71 (2000-2001) om endringer i lov 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon og i lov 30. april 1993 nr. 40 om registrert partnerskap.

⁵³ Jf. vedlegg 6.

3 Vilkår for adopsjon

Ved de ulike typene av frivillig adopsjon gjør det seg gjeldene litt ulike hensyn ved tolkingen og vektleggingen av vilkårene for adopsjon.

Ved samtykke- og utenlandsadopsjon er barnet ukjent for adoptivforeldrene før adopsjonen. En adopsjon vil for barnet både medføre en ny juridisk tilknytning til adoptivforeldrene og en helt ny omsorgssituasjon. For at barnet skal være sikret de best mulige forhold når det kommer inn i en ny familie, stilles det derfor strenge krav til adoptivsøkerne.

Ved stebarnsadopsjon er derimot barnet og den stemor eller stefar som skal adoptere barnet som nevnt kjent for hverandre. På grunn av denne tilknytningen stilles det derfor ikke så strenge krav til adoptivsøkerne som det gjøres ved de ovenfor nevnte formene for adopsjon. Adopsjonslovens materielle vilkår, som at adopsjon må være til barnets beste og at barnet må samtykke til adopsjon hvis det er over 12 år, må likevel også i slike tilfeller være oppfylt.

3.1 Barnets beste

Adopsjonslovens viktigste vilkår og overordnede prinsipp er at adopsjon skal være til barnets beste, jf. adl. § 2 første punktum. Barn vil si alle personer under 18 år, jf. vgml. § 1(2) og barnekonvensjonen (BK) art. 1.⁵⁴ Prinsippet medfører at det utelukkende skal tas hensyn til barnets beste. Bakgrunnen for det er at en adopsjon er endelig og irreversibel. En adopsjon endrer for alltid barnets familierettslige status, og alle bånd blir kuttet mellom barnet og den biologiske familien.

I andre saker som omhandler barnet kan det tas hensyn til andre personers interesser hvis ingen løsning peker seg ut som den beste for barnet. Det er bl.a. tilfelle i saker om foreldreansvar, om hvor barnet skal bo fast og ved fastsettelse av samværet for den andre forelder, jf. bl. §§ 34(3), 35, 35a og 44a. Etter barnekonvensjonen art. 3 nr. 1, som omhandler alle handlinger som vedrører barn, skal det "først og fremst" tas hensyn til barnets beste. Det kan altså også tas hensyn til andre personers interesser. Når det

---

⁵⁴ Barnekonvensjonen art. 1 åpner for at konvensjonsstatene kan ha en lavere myndighetsalder i sin nasjonale lovgivning. Myndighetsalderen bør likevel ikke settes så lavt at det ville være i strid med prinsippene i BK, bl.a. prinsippet om barnets beste, jf. Detrick 1999 s. 60.

gjelder barnekonvensjonen art. 21, som omhandler adopsjon, kan det også tas hensyn til andre personers interesser, jf. ”... barnets beste skal være det viktigste hensyn...”⁵⁵ Når det gjelder Haagkonvensjonen så er et av dens formål at internasjonale adopsjoner skal være til barnets beste, jf. fortalen avsnitt fire, art. 1(a) og 4(b). Barnets beste skal imidlertid forstås på samme måte som i BK art 21. Det vil si at det kan tas hensyn til andre personers interesser.⁵⁶ Barnets beste er altså ikke det eneste hensynet en skal legge vekt på, ved en avgjørelse av om adopsjon skal finne sted etter disse to konvensjonene, men også interessene til for eksempel foreldre, besteforeldre og andre personer som står barnet nær skal vektlegges.

Justisdepartementet har våren 2003 fremmet en odelstingsproposisjon for Stortinget der departementet foreslår å inkorporere FNs barnekonvensjon i norsk lov gjennom menneskerettsloven.⁵⁷

Vilkåret om barnets beste gjelder i norsk rett ved bevilling til adopsjon av norsk barn, og ved forhåndssamtykke til adopsjon av barn fra utlandet etter adl. § 16e (1). §16e sier ikke dette uttrykkelig, men bestemmelsen må forstås slik.⁵⁸

Spørsmålet er hvor stor sannsynligheten må være for at adopsjonen vil være til barnets beste. Det følger av juridisk teori og rettspraksis at det må være overveiende sannsynlig at adopsjon vil være til barnets beste.⁵⁹ Overveiende sannsynlig er mer enn alminnelig sannsynlighetsovervekt, men mindre enn ”åpenbart” og mindre enn bevisbyrden i straffesaker.⁶⁰ Alminnelig sannsynlighetsovervekt vil si at noe er 51% sannsynlig. Når noe er åpenbart er det svært sannsynlig at det har skjedd. For å dømme noen for et straffbart forhold må det nesten være 100% sannsynlig at vedkommende begikk det straffbare forholdet. I slike saker skal enhver rimelig tvil komme tiltalte til gode. Overveiende sannsynlig ligger altså et sted mellom 51% og nesten 100% sannsynlighet.

---

⁵⁵ Jf. explanatory report avsnitt 48 og 49, og Detricks 1999 s. 91 annet avsnitt ang. BK art. 3(1)

⁵⁶ Jf. explanatory report avsnitt 49 og 124.

⁵⁷ Jf. Ot. prp nr. 45 (2002-2003) Om lov om endring i menneskerettsloven mv. (innarbeiding av barnekonvensjonen i norsk lov).

⁵⁸ Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s. 137.

⁵⁹ Jf. Lindboe 1998 kap II, pkt 6, s. 50 flg og rt 1987 s. 52 og rt. 1991 s. 557.

⁶⁰ Jf. Lindboe 1998 s. 142-143.

Forutsetningene for å avgjøre om en adopsjon er til barnets beste er noe ulik ved innenlands- og utenlandsadopsjoner. Ved innenlandsadopsjoner vet adopsjonsmyndighetene hvem barnet er og de har kunnskaper om barnets bakgrunn. De vet for eksempel om det lider av noen sykdommer, hvordan oppveksten hittil har vært, om barnet har blitt misbrukt eller mishandlet etc. Avhengig av barnets alder har de også kunnskaper om barnets lynne og væremåter. Alle disse opplysningene gjør at myndighetene har gode forutsetninger for å vurdere hvem som best vil egne seg som adoptivforeldre for barnet, og om barnet med disse adoptivforeldrene vil være best tjent med å bli adoptert enn ikke å bli det.

Ved utenlandsadopsjoner forhåndsgodkjenner norske myndigheter adoptivsøkerne, men de har på tidspunktet for godkjenningen ingen opplysninger om adoptivbarnet. Det er myndighetene i barnets opprinnelsesland som velger foreldre til adoptivbarnet, og gjennomfører adopsjonen der eller frigir barnet for adopsjon i Norge. Grunnlaget for utvelgelsen av adoptivforeldrene er den sosialrapport norske myndigheter har utarbeidet om søkerne.

Formuleringen ”kan antas” i adl. § 2 betyr at norske adopsjonsmyndigheter må foreta en skjønnsmessig vurdering av om adopsjonen vil bli til barnets beste. Denne vurderingen er vanskelig, fordi myndighetene ikke bare må vurdere de mulige adoptivforeldrenes egnethet i dag, men også om de vil være egnet til å ta seg av barnet i fremtiden. Perspektivet må være minst 18 år, men helst lenger.

For å avgjøre om adopsjon vil være til gunst for barnet må mange ulike hensyn vektlegges. Barne- og familiedepartementet har utarbeidet to rundskriv som utdyper innholdet i gagnskriteriet; rundskriv av desember 2002 (Q-1045) og rundskriv av september 1998 (Q.0972). Det sistnevnte rundskrivet vil også kunne legges til grunn ved innenlandsadopsjoner så langt det passer.

3.1.1 Søkeres personlig egnethet

Utgangspunktet for barnets bestevurderingen er om søkerne er egnet til å gi barn en trygg og harmonisk oppvekst i et godt hjem. Det går frem av rundskriv av september 1998 (Q-0972) s. 3 at det først og fremst er søkeres personlige egnethet som avgjør om de vil bli gode foreldre, selv om rundskrivet baserer seg mest på objektive kriterier. For

å avgjøre om søkerne er egnet må adopsjonsmyndighetene danne seg et helhetlig bilde av dem, basert på deres individuelle egenskaper. Det samlede helhetsinntrykk må være positivt. Det sentrale i vurderingen er barnets fremtid. Adoptivforeldrene må ikke bare kunne ta seg barnet i dag, men også når det blir eldre. Foreldrene må være i stand til å takle alle mulige slags problemer i oppveksten. Det kan være trassalder, tenåringskonflikter, traumer barnet eventuelt kan ha fått i forbindelse med adopsjonen osv. Det er vanskelig å si noe om hvordan adoptivforeldrene faktisk vil takle slike konflikter i fremtiden. Adopsjonsmyndighetene må derfor i dag vurdere om søkerne er egnet til å ta seg av et barn uansett alder, og hvis det er tilfelle legge til grunn at de også vil kunne greie å ta seg av adoptivbarnet.

Mennesker med ulike egenskaper og holdninger kan alle være like godt egnet til å adoptere barn. Det er likevel noen egenskaper som er viktigere enn andre ved vurderingen av den personlige egnetheten. Søkerne bør ha kontakt- og innlevelsessevne, toleranse, fleksibilitet, tålmodighet og følelsesmessig modenhet. Samtidig bør søkerne leve et sosialt liv med kontakt med andre mennesker. For at et barn skal utvikle seg er det viktig at det ikke bare har kjærlige foreldre, men at de også fungerer i samfunnet som omgir dem. Det miljøet adoptivbarnet kommer inn i må også være positivt innstilt på å få et adoptivbarn, ofte fra en annen kant av verden, inn i sitt nærmiljø. Familie, slekt og venners holdning til adopsjon bør derfor også kartlegges før bevilling eller forhåndssamtykke til adopsjon blir gitt.⁶¹

Ved oppdragelse av egne barn bruker foreldre ofte de samme metoder som de ble oppdratt med. Hvis søkerne da skulle ha vonde barndomsopplevelser, som de ikke har bearbeidet, kan de overføre disse til barnet. Slike problemer må derfor på forhånd kartlegges. Sett i sammenheng med dette er det viktig at foreldrene deler samme oppdragelsesfilosofi. Uenighet på et slikt grunnleggende område for adoptivbarnet kan føre til bråk og ubehageligheter, noe som ikke er de beste forutsetninger for en harmonisk oppvekst.⁶²

Utgangspunktet for mange adopsjonssøknader er at søkerne ikke selv kan får barn. Et adoptivbarn skal likevel ikke bare være den nest beste løsningen. Det vil si at

---

⁶¹ Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s. 154 flg.

adoptivforeldrene mentalt må være ferdige med det faktum at de ikke kan få egne barn. Foreldrene må oppriktig ønske å adoptere barnet for barnets egen skyld, og ikke bare se på det som et mindre godt alternativ til et eget biologisk barn.

3.1.2 Adoptivfamilien⁶³

Adoptivfamilien skal være mest mulig lik en vanlig familie. Det gjelder kjønn og alderen på ektefellene, hvor mange barn de har, hvordan boligforholdene er, hvilke jobber de har osv. Bakgrunnen for dette kravet er at adoptivbarnets marginalposisjon ikke ytterligere skal forsterkes. Ved at barnet er adoptert skiller det seg ut fra andre barn. Størstedelen av de adopterte kommer i dag i tillegg fra andre land, slik at de også skiller seg ut ved å ha annen ansiktsform, annen hudfarge, annen kroppsbygning osv.

Adoptivbarnet bør som hovedregel være det yngste barnet i familien. I tillegg bør det være minst to år mellom adoptivbarnet og det yngste av adoptivfamiliens andre barn. Før familien kan adoptere et nytt barn, så må det første adoptivbarnet ha vært i familien i minst et år. Det kan gjøres unntak fra disse reglene hvis adoptivbarnet er biologisk søsken til et adoptivbarn som allerede er i familien eller familien allerede kjenner barnet. Ved søknad om barn nummer to stilles det krav om at barnet kommer fra samme land eller region som det første adoptivbarnet. Dette gjøres av hensyn til familiens enhet. Hvordan det har gått med det første adoptivbarnet i familien er av stor betydning for om foreldrene kan få adoptere et barn til.

Adopsjon av flere barn samtidig er bare tillatt når barna er søsken. Søsken kan adopteres, men de vanlige vilkår for adopsjon skjerpes i slike tilfeller.⁶⁴ Søkerne må kunne dokumentere barneverfaring utover det vanlige. Det vil si erfaring med egne barn eller profesjonelle erfaring med barn. Grunnen til at kravene skjerpes i disse tilfellene er at adopsjon av flere barn medfører større omsorgsoppgaver for adoptant(ene). Det kreves mer av adoptivforeldrene av både tid og innsats.

---

⁶² Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s. 154 flg.

⁶³ jf. rundskriv av september 1998 (Q-0972) s. 4.

⁶⁴ Jf. rundskriv av september 1998 (Q-0972) og Hognestad og Steenberg s. 146.

Vilkårene for adopsjon skjerpes også ved adopsjon av større barn. Større barn vil si barn fra 5 år og oppover.⁶⁵ Grensen er satt der, fordi barna begynner på skolen når de er 6 år, og de bør få litt tid på seg til å slå seg til ro i sitt nye hjem før skolen begynner. På samme måte som ved adopsjon av søsken må adoptivsøkerne kunne dokumentere barneerfaring utover det vanlige. Bakgrunnen for at kravene skjerpes er at større barn vil huske mer og være mer preget av sin bakgrunn i opprinnelseslandet enn spedbarn. De vil også ha større vanskeligheter med å tilpasse seg en ny kultur og et nytt språk. Barna vil dermed kunne være mer omsorgskrevende.

Ved utenlandsadopsjoner tildeler noen ganger opprinnelseslandets myndigheter eldre barn, søsken eller barn med sykdom og/eller funksjonshemming til søkere som ikke har den nødvendige forhåndsgodkjenning til å motta slike barn fra norske myndigheter. Tildelingssaken må da forelegges Faglig utvalg for adopsjonssaker for godkjenning. Hvis tildelingen blir godtatt av Faglig utvalg kan adopsjon gå som planlagt.

Det at den potensielle adoptivfamilien har mange barn (fire eller flere) fra før, er ikke til hinder for at de kan få adoptere et barn. Det viktige i slike sammenhenger er at foreldrene har nok personlige ressurser til å ta seg av et barn til. Adopsjonsmyndighetene må se på familiens samlede ressurser.⁶⁶

3.1.3 Alder

Hovedregelen etter adl. § 3(1) er at man må ha fylt 25 år for å få bevilling/forhåndssamtykke til å adoptere et barn. Bevilling kan også gis når søkeren har fylt 20 år, men da er det opp til adopsjonsmyndighetenes skjønn, og sterke grunner må tale for det. Dispensasjon kan for eksempel gis når det er snakk om stebarnsadopsjon, det vil si at adoptivsøkeren lever sammen med barnet og har omsorg for det.⁶⁷ Det er fast forvaltningspraksis at det ikke blir gitt forhåndssamtykke hvis en eller begge søkerne er under 25 år.

Den øvre aldersgrensen er på 45 år.⁶⁸ Grensen er satt her, fordi man ved vurderingen av søkerens alder alltid må ta hensyn til barnets hele oppvekstsituasjon. Perspektivet må

---

⁶⁵ Jf. rundskriv av desember 2002 (Q-1045) s.11 og Hognestad og Steenberg s. 146.

⁶⁶ Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s. 145.

⁶⁷ Jf. Ot.prp.nr.40 (1984-85) Om lov om adopsjon s. 7.

minst være 15-20 år. Grensen gjelder begge søkere. Det at en av søkerne er vesentlig yngre enn den andre kan ikke kompensere for at den andre er over 45 år.⁶⁹ Barnet vil når det blir eldre komme i opposisjon til foreldrene. Tenåringstiden kan bli konfliktfylt, med utprøving av grenser, spørsmål ved egen identitet osv. Hvis foreldrene i denne perioden ikke er fysisk eller psykisk sterke nok til å være der for barnet kan denne tiden bli mer krevende enn det som er nødvendig. Søkere over 45 år kan likevel bli godtatt hvis de har særlig god fysisk og psykisk helse og gode kvalifikasjoner for øvrig. Unntak kan også gjøres hvis det er snakk om søknad om barn nummer to eller hvis søkerne har spesielle ressurser i forhold til barn eller søkerne ønsker å adoptere et eldre barn.

3.1.4 Ekteskap/Enslige

De som adopterer sammen må være gift, jf. adl. § 5 og Haagkonvsjonens art. 2 ”spouses.”

Ekteskapet må minimum ha vart i to år.⁷⁰ Samboerskap forut for ekteskapet kan medregnes hvis det er dokumentert ved attest fra offentlig myndighet. Samboerskapet og ekteskapet må da tilsammen ha vart i to år hvis bevilling/forhåndsgodkjenning skal gis. Dette er en minimumstid som bare kan fravikes hvis tungtveiende grunner taler for det. Tungtveiende grunner kan for eksempel være hvis et konkret barn har knyttet seg til søkerne mens de var bosatt i utlandet. Denne minimumstid blir krevd av hensyn til barnet for å sikre at forholdet er stabilt.

Ektefeller som er separert, er fortsatt gift, og de kan dermed i teorien adoptere et barn sammen. Det er normalt ikke til barnets beste å bli adoptert av søkere som er i ferd med å skille seg. Det kan imidlertid stille seg annerledes hvis det er snakk om å adoptere et fosterbarn som lenge har bodd hos søkerne og er følelsesmessig knyttet til dem. Ved en adopsjon får begge søkerne del i foreldreansvaret og får bl.a. rett til samvær med barnet etter en skilsmisse.

---

⁶⁸ Jf. rundskriv av september 1998 (Q-0972) s. 3.

⁶⁹ Jf. Hognestad og Steenberg 200 s. 149.

⁷⁰ Jf. rundskriv av september 1998 (Q-0972) s. 4..

Ingen andre enn ektefeller kan adoptere sammen. Det betyr at samboende (heterofile eller homofile) eller registrerte partnere⁷¹ ikke kan adoptere sammen. Ektefeller kan på den annen side som hovedregel ikke adoptere alene. Unntaket er hvis den andre ektefellen enten er forsvunnet, sinnslidende eller psykisk utviklingshemmet. Ved stebarnsadoptsjoner adopterer også den ene ektefellen den andre ektefellens barn, jf. adl. § 5a. Den ene ektefellen adopterer altså alene.

Enslige kan adoptere. Adopsjonsloven inneholder ikke noe forbud mot slik adopsjon. Det gir likevel ofte større trygghet for barnet å være rettslig tilknyttet to foreldre og to slekter. Barnet har i tillegg godt av å vokse opp med to foreldre. Barnet vil motta kjærlighet og omsorg fra to voksne personer, og lære mye om samspillet mellom kjønnene. Det å ha ene-ansvaret for oppfostringen og omsorgen for et barn er også slitsomt og det krever mye av adoptivsøkeren. Vilkårene for adopsjon er derfor for disse søkerne skjerpet. Ifølge BFD kan det bare gis bevilling eller forhåndssamtykke hvis det enten er en spesiell tilknytning mellom søkeren og barnet i forkant av adopsjonen, eller hvis søkeren har spesielle ressurser i forhold til barn.⁷² Vilkårene for å adoptere blir dermed fortolket strengere. Det er for eksempel særlig viktig at søkeren har et stabilt og godt fungerende nettverk rundt seg, slik at barnet gjennom oppveksten kan få kontakt med andre voksne. Følgene av at en enslig adopterer er at de familierettslige båndene til begge av barnets biologiske foreldre faller bort.

Adopsjonsloven åpner som nevnt for at enslige kan adoptere barn. Det har likevel vært vanskelig for denne gruppen å få adopsjonsbevilling eller forhåndssamtykke til å adoptere et barn fra utlandet. Når det gjelder utenlandsadoptsjoner er grunnen til det dels at svært få land aksepterer enslige søkere og dels at norske myndigheter anså det best for barnet å vokse opp med to foreldre. Rundskrivet av september 1998 (Q-0972) åpner likevel unntaksvis for at enslige kan gis forhåndssamtykke til å adoptere barn fra utlandet. Etter at rundskrivet kom har flere enslige søkere fått forhåndsgodkjenning til å adoptere barn bl.a. fra Kina. Kina er så godt som det eneste landet som aksepterer enslige søkere. Når det gjelder norske samtykkeadoptsjoner må Faglig utvalg for adopsjonssaker anse den enslige søkeren som best egnet til å adoptere det aktuelle barnet blant alle de andre søkerne til et norsk barn. Ved slike adopsjoner tas det også

---

⁷¹ Lov 30. april 1993 nr. 40 om registrert partnerskap §§ 2 og 3, jf. § 4.

hensyn til de biologiske foreldrenes (morens) ønsker så langt de er i samsvar med barnets beste. De ønsker oftest at barnet skal komme til en familie med både mor og far. Enslige får derfor sjelden bevilling til å adoptere norske barn.⁷³

3.1.5 Økonomi/bolig

Det er et vilkår for å adoptere barn at økonomien er trygg og stabil.⁷⁴ Dette kreves av hensyn til det fremtidige adoptivbarnet. Barnet skal ha dekket sine materielle behov, og det skal slippe den usikkerhet som dårlig økonomi medfører. Det skal være samsvar mellom inntekter og utgifter. All mulig slags gjeld skal medregnes, for eksempel boliggjeld, studiegjeld, forbrukergjeld etc. På den andre siden skal alle ulike slags inntekter også tas med. Det kan være arbeidsinntekter, kapitalinntekter osv. Økonomien er trygg når inntektene dekker utgiftene. De fleste adoptivsøkere i Norge oppfyller kravene til økonomi. Hvis en eller begge av adoptivsøkerne går på arbeidsledighetstrygd må de vurderes nærmere. Myndighetene må se på hvor lenge søkeren har vært arbeidsledig og hvor lenge han forventer å være det. De må undersøke årsaken til arbeidsløsheten, og hvor aktivt han/hun prøver å skaffe seg nytt arbeid. Det er også svært viktig å se på hvordan søkeren rent mentalt takler å være uten jobb. Hvis søkeren sliter psykisk minsker sjansene for adopsjon av et barn.

Adoptivsøkerne skal ha en alminnelig god bolig etter norsk standard. Den bør være rommelig, og helst så stor at adoptivbarnet når det blir eldre kan få sitt eget rom. Boligen bør være lys, luftig og ren, og helst med utearealer i nærheten egnet til lek.⁷⁵

3.1.6 Helse

Adoptivsøkerne må ha god fysisk og psykisk helse.⁷⁶ Disse kravene blir stilt av hensyn til barnet. Det er nemlig ikke til barnets beste hvis foreldrene er så preget av sykdom eller funksjonshemming at de ikke kan ta seg av det på en tilfredsstillende måte.

Det finnes både fysiske og psykiske sykdommer. Enkelte kan holdes i sjakk med medisiner og annen behandling. Hvis det er tilfellet med søkeren kan bevilling til adopsjon gis, men forutsetningen er alltid at barnet får den omsorgen den trenger. Hvis

---

⁷² jf. rundskriv av september 1998 (Q-0972) s. 3.

⁷³ Jf. opplysninger fra BUFA.

⁷⁴ Jf. rundskriv av september 1998 (Q-0972) s. 4.

⁷⁵ Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s.150.

en av søkerne har hatt en livstruende sykdom eller alvorlige sinnslidelser, men har kommet seg kreves det en symptomfri periode før adopsjon kan komme i stand. Dette blir krevd slik at muligheten for tilbakefall skal være så liten som mulig.

Det er også viktig å være klar over av søkerne skal vurderes som en samlet omsorgsenhet. Sykdom eller funksjonshemming hos den ene kan dermed oppveies av sunnhet hos den andre. Søkere med sykdom eller funksjonshemming kan med andre ord godtas som adoptivforeldre hvis sykdommen eller funksjonshemmingen ikke har noen innvirkning på deres samlede omsorgsevne i dag og i fremtiden.

Hvis søkeren har alkohol- eller narkotikaproblemer skal det svært mye til at de får adoptere et barn.

Poenget er at adopsjonen skal være til barnets beste. Hvis de potensielle adoptivforeldrene har nok med sine egne fysiske eller psykiske problemer vil de ikke være i stand til å ta seg av et barn, og gi barnet den omsorgen den trenger.

3.1.7 Endrede forhold

Bevilling om adopsjon og forhåndssamtykke til adopsjon av barn fra utlandet er enkeltvedtak, jf. fvl. § 2a-b. Enkeltvedtak kan omgjøres, jf. fvl. § 35 siste ledd (alminnelige forvaltningsrettslige regler). Det vil si at det er en viss adgang til å omgjøre gyldige vedtak som det er gitt underretning om, selv om det er til skade for den vedtaket angår.⁷⁷ Omgjøring av slike vedtak kan komme på tale når det er gått lang tid fra adopsjonssøknad er sendt eller forhåndssamtykke er gitt til adopsjonen virkelig gjennomføres, og søkerens økonomiske, sosiale eller helsemessige situasjon i denne perioden har endret seg. For at omgjøring skal kunne finne sted må endringene vurderes dithen at adopsjonen på grunn av disse ikke lenger antas å ville være til barnets beste.

Adoptivsøkerne må alltid varsle adopsjonsmyndighetene om slike endringer.⁷⁸

---

⁷⁶ jf. rundskriv av september 1998 (Q-0972) s. 3 og Hognestad og Steenberg s. 150-153.

⁷⁷ Jf. Eckhoff og Smith 1997 s. 529.

⁷⁸ Jf. rundskriv av september 1998 (Q-0972) s. 5.

3.2 Ønsker å oppfostre det eller har oppfostret det

I tillegg til vilkåret om barnets beste kreves det som hovedregel at adoptivsøkeren enten ønsker å oppfostre barnet eller har oppfostret det, jf. adl. § 2, annet punktum. I dette vilkåret ligger at adoptivsøkeren enten har hatt eller ønsker å ha barnet boende hos seg, og at adoptivsøkeren har vært eller ønsker å være ansvarlig for barnets personlig forhold og dets økonomiske underhold.⁷⁹

Dette vilkåret er ikke til hinder for adopsjon av voksne. På dette området er forarbeidene til adopsjonsloven av 1917 ennå relevante, fordi den någjeldene adopsjonsloven ikke tok sikte på å endre rettstilstanden.⁸⁰ Det fremgår av disse at adopsjon av voksne ikke skal være kurant når det ikke har foreligget noe faktisk foreldre/barn forhold. Søkeren skal ha oppfostret vedkommende. Det må derfor ses på når oppfostringen startet. Hvis oppfostringen tok til da barnet var 17-18 år skal det mye til for at bevilling kan gis. Det at barnet for eksempel tilbrakte sommerferiene hos søkeren er ikke tilstrekkelig til at kravet om oppfostring er oppfylt.

Det at voksne personer på visse nærmere vilkår kan adopteres følger også forutsetningsavis av adl. §8. Hvis adoptivsøkeren ønsker å adoptere en person over 18 år, som han ikke har oppfostret, må det foreligge annen særlig grunn, jf. adl. § 2 annet punktum in fine. Forarbeidene til adopsjonsloven sier lite om hva annen særlig grunn kan være, men det går frem at stebarnsadopsjon av voksne evt. kan gå inn under dette alternativet.⁸¹ Dette vilkåret er blitt fortolket strengt. Det går frem av en avgjørelse av tidligere Statens adopsjonskontor (SUAK) og BFD som klageinstans fra 1997 at det å stoppe et lovlig fattet bortvisningsvedtak ikke går inn under vilkåret annen særlig grunn. Et annet eksempel er en sak fra 1996, der fylkesmannen slo fast at det å sikre en person rett til å overta en reindriftsenhet etter adoptanten ikke kunne anses som annen særlig grunn.⁸² I norsk rett gjelder det en alminnelig omgåelsesnorm. Det vil si at lover ikke skal brukes til å fremme andre formål enn lovens egne. Hvis formålet med adopsjonssøknaden er å omgå bestemmelser i annen lovgivning, regnes det ikke som annen særlig grunn. I mange tilfeller ønsker adoptivsøkeren hjelp og omsorg av den

---

⁷⁹ Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s. 157.

⁸⁰Jf. Ot. prp. nr. 66 (1916) og Indst. O. nr. 10 (1917) og Hognestad og Steenberg s. 161.

⁸¹ Jf. Ot. prp. nr. 40 (1984-85) Om lov om adopsjon kap. 5.

⁸² Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s 159.

adopterte, men heller ikke slike grunner kan regnes som annen særlig grunn. Ved vurdering av om adopsjonsbevilling skal gis må bevillingsmyndighetene se på om formålet med adopsjonen er å omgå bestemmelser i andre lover. Hvis det er tilfellet må søknaden avslås.

3.3 Uttømmende politiattest

Ved søknad om adopsjonsbevilling og forhåndssamtykke skal det vedlegges en uttømmende politiattest. jf. rundskriv av desember 2002 (Q-1045) pkt.9.2. Det at den er uttømmende betyr at også forhold som normalt ikke skal medtas i en politiattest tas med.⁸³ Forhold som normalt ikke skal medtas er for eksempel forhold som ved attestutstedelsen er foreldet. Hvis politiattesten viser at søkeren er idømt fengselsstraff eller ilagt bøter for alvorlige lovovertridelser skal det svært mye til før en søknad om adopsjon kan innvilges.

3.4 Samtykke

For at et barn skal kunne adopteres må foreldre med foreldreansvar og barnet hvis det er over 12 år samtykke til adopsjonen. Barnets samtykke er derfor først og fremst aktuelt ved stebarnsadopsjoner. Ved utenlands- og samtykkeadopsjoner er det store flertall av barn under tre år ved adopsjon, samtykke fra barnets side er da ikke aktuelt. Adl. § 6 om barnets samtykke gjelder innenlandsadopsjoner, og utenlandsadopsjoner der norske myndigheter gir adopsjonsbevilling. Denne bestemmelsen går lenger i å innrømme barn over 12 år rettigheter enn barnekonvensjonens art. 12 om barns rett til å bli hørt.

3.4.1 Barnets samtykke

3.4.1.1 Barn over 12 år

Barn over 12 år må samtykke i å bli adoptert, jf. adl. § 6. Samtykket må være klart uttrykt, og gitt etter veiledning og informasjon fra personer som representerer adopsjonsmyndighetene. Samtalene med barnet bør nedtegnes i en rapport som følger søknaden om adopsjon. Ingen skal presse barnet til å ha en mening, men det skal vektlegges at det er barnets samtykke som er avgjørende for om adopsjonen blir noe av. Stilletiende samtykke godtas ikke. Barnet skal bli informert om hvilke rettslige konsekvenser en adopsjon vil ha for det, og det skal få rimelig tid til å tenke gjennom

---

⁸³ Jf. lov 11. juni 1971 nr. 2 om strafferegistrering § 6.

om det virkelig vil bli adoptert. Dette blir krevd, fordi adopsjon er et endelig og irreversibelt vedtak, som har svært stor betydning for barnets fremtid.⁸⁴

Selve samtykkeerklæringen bør skrives hos, og avgis overfor, offentlig myndighet. Myndighetene må vite at samtykke blir gitt etter at barnet fullt ut er klar over de rettslige konsekvensene av en adopsjon. Underskrift på søknadsskjemaet eller erklæring på en løs lapp er ikke tilstrekkelig som samtykke. Adopsjonsmyndighetene har ansvaret for å innhente barnets samtykke og at det er gitt i de former som kreves.⁸⁵

Hvis barnet ikke har noen mening om han/hun ønsker å bli adoptert, eller hvis barnet knytter betingelser til samtykket anses ikke samtykke for gitt. Ved nektelse av å gi samtykke skal det ikke kreves noen begrunnelse av barnet. Adopsjonsmyndighetene skal sørge for at saken er så godt opplyst som mulig, jf. fvl. §§ 11 og 17(1).⁸⁶

Barn over 12 år har selvstendig klagerett, jf. fvl. § 28 flg., i adopsjonssaker så lenge klagen gjelder barnets eget samtykke.⁸⁷ Barn under 12 år har aldri selvstendig klagerett i slike saker. Klagen kan for eksempel dreie seg om at barnet ikke forstod hva det samtykket til. Hvis barnet senere påklager adopsjonsvedtaket, må det ses på som et tilbakekall av samtykket og vedtaket må omgjøres av klageinstansen.

Barn over 12 år med sinnslidelser eller psykisk utviklingshemming er ofte ikke i stand til å avgi reelt samtykke til adopsjon. Uten slikt samtykke vil en adopsjon ikke komme i stand. Dette er likevel svært urimelig særlig med tanke på at adopsjonsloven tillater adopsjon av voksne umyndiggjorte, jf. adl. § 8. Det kan i slike tilfeller ofte være at en adopsjon ville være til gagn for barnet. Reelle hensyn tilsier derfor at adopsjon også i slike tilfeller skal tillates. Adopsjonsloven bør m.a.o. tolkes innskrenkende. Der er en løsning Hognestad og Steenberg også går inn for.⁸⁸ Adopsjonsmyndighetene har plikt til å foreta grundige undersøkelser i slike saker.

---

⁸⁴ Jf. rundskriv av desember 2002 (Q-1045) pkt. 7.1.1 og Hognestad og Steenberg 2000 s. 182-183.

⁸⁵ Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s. 183.

⁸⁶ Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s. 182.

⁸⁷ Jf. Frihagen II 1986 s. 637.

⁸⁸ Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s. 186.

Det at barnet samtykker betyr ikke automatisk bevilling til adopsjon. Det må likevel alltid vurderes om adopsjonen vil være til barnets beste. Det samme gjelder ved foreldrenes samtykke til adopsjon.

Barn over 12 år bestemmer selv om de vil samtykke til å bli adoptert. Hvis barnet er under 12 år er det ikke et materielt vilkår for adopsjon at barnet må samtykke til å bli adoptert, jf. adl. § 6 som bare omhandler barn over 12 år.

Justisdepartementet har våren 2003 fremmet en odelstingsproposisjon for Stortinget, der departementet foreslår endringer i adopsjonsloven § 6. Dette gjøres for å synliggjøre barnekonvensjonen art. 12 om barns rett til å bli hørt.. Forslaget går ut på at barn som er fylt syv år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal ha en absolutt rett til informasjon og til å uttale seg før det avgjøres om adopsjonsbevilling skal gis. Videre at barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet. Tolvårsgrensen for samtykke til adopsjon beholdes.⁸⁹

3.4.1.2 Barn under 12 år

Barn under 12 år kan bli adoptert uten sitt eget uttrykkelige samtykke, jf. adl. § 6. Adopsjonsloven har ingen egne regler om at barn under 12 år skal bli hørt, og at barnets meninger skal bli tillagt vekt. Det betyr ikke at barnet ikke har noe å si i en slik prosess. Barnets rett til å bli hørt fremgår av barneloven § 31(1). Foreldrene skal høre hva barnet har å si etter hvert som barnet utvikles og modnes, og de skal legge vekt på barnets meninger. Først etter at de har hørt hva barnet har å si kan de ta beslutninger om barnets personlige forhold. Dette gjelder også for andre barnet bor hos eller har med å gjøre. Det fremgår klart av ordlyden at foreldrene skal høre på barnets meninger. Det som er interessant i vårt tilfelle er om adopsjonsmyndighetene på selvstendig grunnlag skal høre hva barnet har å si før adopsjonsbevilling blir gitt. Det fremgår av *Lødrup og Smith, s. 86* at § 31 også gjelder for forvaltningsorganer og domstoler som avgjør saker om personlige spørsmål for barn. Det å bli adoptert er en svært personlig sak for barnet. Adopsjonsmyndighetene må altså forhøre seg med barnet før bevilling til adopsjon gis. Myndighetene må også legge større og større vekt på hva barnet mener, jo større barnet

---

⁸⁹ Jf. Ot.prp.nr.45 (2002-2003) Om lov om endring i menneskerettsloven mv. (innarbeiding av barnekonvensjonen i norsk lov) pkt. 5.2.3.4. Se vedlegg 7 for ny adl. § 6.

blir. Hvis for eksempel en moden 11-åring sterkt motsetter seg adopsjon, skal det mye til før adopsjonsmyndighetene gir bevilling til adopsjon.

Spørsmålet er så hvor gammelt barnet skal være når det blir hørt. Backer uttalte på bakgrunn av barnelovens forarbeider at hovedregelen var at barnet skulle høres fra det var 7 år, men han åpnet for modifikasjoner i begge retninger.⁹⁰ I saker om internasjonal barne bortføring⁹¹ har Justisdepartementet lagt til grunn at barn fra syvårsalderen bør få uttale seg før begjæring om tilbakeføring avgjøres. Hognestad og Steenberg legger til grunn at aldersgrensen i adopsjonssaker ikke bør være høyere.⁹²

Barne- og familiedepartementet foreslår i en ny odelstingsproposisjon at dagens aldersgrense for ubetinget uttalerett i barneloven § 31(2) senkes fra tolv til syv år.⁹³ Det gjøres for å styrke barns rett til medbestemmelse. Lovendringen vil være et effektivt virkemiddel for å sikre at også mindre barn gis anledning til å gi uttrykk for sine synspunkter.⁹⁴

Rimelighet taler for at også barn under 12 år får veiledning og rådgivning før de uttaler seg om adopsjonsbevilling skal gis. Selv om barn under 12 år ikke kan hindre at adopsjonsbevilling blir gitt i like stor grad som barn over 12 år, så skal det også mye til før bevilling gis når et barn under 12 år motsetter seg adopsjon. Hvis barnets motforestillinger er sterke er kanskje ikke adopsjon til barnets beste.⁹⁵

3.4.2 Foreldrenes samtykke

Hovedregelen er at barn under 18 år ikke kan adopteres uten samtykke fra den eller de som har foreldreansvaret, jf. adl. § 7(1). Hvem som har foreldreansvaret kan variere. Det kan være begge eller bare en av barnets biologiske foreldre, eller andre som er tildelt foreldreansvaret etter barneloven, jf. bl. § 36 og 37. Mindreårige foreldre kan ha foreldreansvaret for sine barn, men de kan ikke være verger, jf. vgml. § 3(1). Det skal i slike tilfeller oppnevnes særskilte verger for barnet, jf. vgml. § 3(2) og 6.

---

⁹⁰ Jf. Backer 1982 s. 196.

⁹¹ Jf. lov 8. juli 1988 nr. 72.

⁹² Jf. Hognestad og Steenberg 182.

⁹³ Jf. vedlegg 2

⁹⁴ Jf. Ot.prp.nr.29 (2002-2003) Om lov om endringer i barneloven mv. kapittel 1 s. 1.

Foreldrene må ikke knytte noen betingelser til samtykket, gjøres det vil samtykke normalt ikke anses som gyldig.⁹⁶ Foreldrene må være klar over hva samtykke til adopsjon innebærer. De må være klar over at alle rettslige bånd mellom dem og barnet blir brutt.

Adopsjonsmyndighetene må orientere foreldrene om hva et samtykke innebærer, men også andre offentlige organer kan informere foreldrene, jf. fvl. 11 og 17(1). Hvis foreldrene i ettertid hevder at samtykket ble gitt da de ikke hadde full oversikt over saken (bristende forutsetninger), skal det mye til før adopsjonsbevillingen kjennes ugyldig.⁹⁷ Det skal også mye til før bevillingen kjennes ugyldig på grunn av at samtykket ble gitt på grunn av tvang, svik eller utnyttelse (samtykket var en ugyldig viljeserklæring).⁹⁸ Det vi her må huske på er at adopsjonstilfellene er svært spesielle. Det dreier seg ikke om vanlig forvaltningsvedtak, men om et lite barns liv. Et vedtak om adopsjonsbevilling endrer barnets liv for alltid, og man kan ikke komme i ettertid å gjøre det om, fordi en av partene ikke visste nøyaktig hva han eller hun gjorde.

Foreldrene kan trekke tilbake samtykket før bevilling blir gitt i første instans. Trekker de det tilbake etter at bevilling er gitt må det anses som klage på adopsjonsvedtaket, jf. fvl. §§ 28 flg. Hvis foreldrene har gitt samtykke, men adopsjonsbevilling likevel ikke blir gitt f.eks. fordi adopsjon ikke vil være til barnets beste, så har ikke foreldrene klagerett på at det ikke ble noe av adopsjonen.⁹⁹

Hvis en eller begge av foreldrene ikke kan gi samtykke til adopsjon av barnet, fordi en av dem eller begge er forsvunnet, sinnslidende eller psykisk utviklingshemmet, så skal vergen samtykke i adopsjon, jf. adl. § 7(1) og vgml. § 3. Ordlyden gir ikke noe klart svar på om det er barnets eller foreldrenes verge som må avgi samtykke, men juridisk teori er klar på at bestemmelsen sett i sammenheng med vgml. § 3 må forstås slik at det er barnets verge som skal samtykke.¹⁰⁰

---

⁹⁵ Jf. Backer 1982 s. 161.

⁹⁶ Jf. Hognestad og Steenberg s. 189.

⁹⁷ Jf. Hognestad og Steenberg s. 189.

⁹⁸ Jf. Eckhoff og Smith (1997) s. 574.

⁹⁹ Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s. 193-94.

¹⁰⁰ Jf. Hognestad og Steenberg s. 195.

Adopsjonsloven regulerer ikke hvem som skal samtykke til adopsjon hvis en eller begge foreldrene er døde og ingen har foreldreansvaret for barnet. I slike tilfeller overtar barneverntjenesten omsorgsansvaret for barnet, jf. bl. § 37(5). Hvem som skal samtykke til adopsjon er mer uklart. Hognestad og Steenberg heller i retning av at fylkesnemnda for sosiale saker gjør det etter bvl. § 4-20.¹⁰¹

Foreldrene kan ikke samtykke til adopsjon av barnet før to måneder etter fødselen, jf. adl. § 7(2). Bakgrunnen for regelen er at foreldrene (moren) etter fødselen skal få tid til grundig å tenke gjennom spørsmålet om adopsjon. Kravet gjelder også ved utenlandsopsjoner når adopsjonsbevilling skal gis i Norge, selv om det kan være vanskelig å kontrollere at det virkelig er oppfylt. Det ble ikke gitt noen slik frist i Haagkonvensjonen, men samtykke må også her være avgitt etter fødselen, jf. art. 4 pkt. c (4). Grunnen til at det ikke ble gitt noen frist var at tiden etter fødselen ofte er den eneste tiden man har for å få moren i tale. Moren ofte forsvinner like etter fødselen. Det er det bedre å få et samtykke fra henne da enn ikke å få noe samtykke i det hele tatt, jf. St. prp. nr. 77 (1995-96) side 9.

Den av foreldrene, eller begge, som ikke har del i foreldreansvaret, skal før barnet blir adoptert bort så vidt mulig gis anledning til å uttale seg, jf. adl. § 7(3), første punktum. Hvis det er forbundet med store praktiske vanskeligheter å komme i kontakt med foreldrene kan det unnlates.¹⁰² Forelderer kan i slike tilfeller ikke hindre at barnet blir adoptert bort, men hvis forelderer sterkt motsetter seg adopsjon, så må denne reaksjonen tas med i den helhetlige skjønnsmessige vurderingen av om adopsjon vil være til barnets beste. Myndighetene kan unnlate å innhente uttalelse hvis foreldrene uten del i foreldreansvaret er sinnslidende eller psykisk utviklingshemmede. Disse forstår neppe rekkevidden av en uttalelse om adopsjon.¹⁰³

Det kan være ulike grunner til at en eller begge foreldrene ikke har foreldreansvaret. De kan f.eks. være fratatt foreldreansvaret av fylkesnemnda for sosiale saker, som i sin tur kan samtykke til adopsjon av deres barn, jf. bvl. § 4-20. Eller faren har aldri hatt del i

---

¹⁰¹ Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s. 198.

¹⁰² Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s. 199.

¹⁰³ Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s.200.

foreldreansvaret hvis foreldrene var ugift da barnet ble født, og ingen avtale om felles foreldreansvar var inngått, jf. bl. §§ 35(2) og 41a.

Hvis andre enn mor og far er oppnevnt som barnets verge, jf. adl. § 7(3) annet punktum skal vergen også få anledning til å uttale seg. Besteforeldrene til barnet er for eksempel oppnevnt som verger, og de bør ved en så viktig avgjørelse for barnet som adopsjon få anledning til å uttale seg.

4 Adoptivbarnets rettigheter

4.1 Barnets rett til å bli fortalt at det er adoptert

Adoptivforeldrene skal så snart som tilrådelig fortelle adoptivbarnet at det er adoptert, jf. adl. § 12(1). Dette er en rettslig plikt for adoptivforeldrene.¹⁰⁴ Det viktige er her at adoptivbarnet ikke skal være så stor når det får vite at det er adoptert at det i ettertid husker at det fikk slik informasjon.¹⁰⁵ Adoptivforeldrene skal derfor selv aktivt informere barnet når de anser barnet modent nok til å motta slik informasjon, jf. ordlyden i adl. § 12(1): ”så snart som tilrådelig.”

4.2 Barnets rett til å få vite identiteten til sine biologiske foreldre

Adoptivbarn over 18 år hadde etter adopsjonsloven av 1917 ingen lovfestet rett til å få informasjon om sine biologiske foreldres identitet, men fylkesmannen hadde en skjønnsmessig adgang til å gi slike opplysninger etter denne lovs § 9a . En slik skjønnsmessig adgang fulgte også av forvaltningsloven § 13b(1)nr.1, som kom inn i forvaltningsloven ved lov 27. mai 1977 nr. 40. Med tanke på hvor viktig slik informasjon er for barnet ble temaet diskutert i forarbeidene til adopsjonslovens endringslov i 1956. Barnelovutvalget gikk da i sin innstilling III fra 1954 inn for at barn skulle ha adgang til slik informasjon når de hadde nådd en viss alder.¹⁰⁶ Dette synspunktet ble fulgt opp i forvaltningspraksis.

Etter adopsjonsloven av 1986 har myndige adoptivbarn en ubetinget rett til å få vite identiteten til sine biologiske foreldre, jf. adl. § 12(2). Adoptivbarn under 18 år vil også kunne få opplysninger om sine biologiske foreldre, men om slike opplysninger skal gis avhenger av adopsjonsmyndighetenes skjønn.¹⁰⁷ I slike tilfeller kan det også være naturlig å høre adoptivforeldrenes syn før opplysningene gis ut.

Retten til informasjon innebærer at adoptivbarna kan få opplyst foreldrenes navn på adopsjonstidspunktet og på tiden for forespørselen ,og adressen på tiden for adopsjonen. Disse opplysningene finner adopsjonsmyndighetene gjennom folkeregistrene.

---

¹⁰⁴ Jf. Ot.prp.nr.40 (1984-85) Om lov om adopsjon pkt. 3.12.1.

¹⁰⁵ jf. høringsuttalelsen til daværende barneombud Målfrid Grude Flekkøy ”barnet bør få vite at det er adoptert så tidlig at det ikke kan huske når det hørte det første gang.” til utkastet til adopsjonsloven.

¹⁰⁶ Forarbeidene til endringslov av 21. desember 1956 nr. 7. (Endringslov til adopsjonsloven av 1917).

¹⁰⁷ Jf. Ot. prp. nr. 40 (1984-85) Om lov om adopsjon pkt. 3.12.2.

Foreldrenes nåværende adresse vil da være kjent for adopsjonsmyndighetene, og § 12(2) har blitt tolket slik at adoptivbarnet da også har krav på å få opplyst foreldrenes nåværende adresse. Før opplysningene blir gitt til barnet, henvender myndighetene seg til foreldrene og forteller at barnet ønsker informasjon om dem. Det er heller ikke noe i veien for at adoptivbarnet også kan få andre opplysninger som er unntatt taushetsplikt etter fvl. § 13(2), for eksempel de biologiske foreldrenes fødselsdato, nåværende sivilstand, yrke m.v. Hvis de opprinnelige foreldrene er døde, får adoptivbarnet opplyst tidspunktet for dødsfallet og foreldrenes siste bopel før de døde. Adoptivbarnet har derimot ikke krav på opplysninger om de biologiske foreldrene som ville være taushetsbelagte etter forvaltningsloven § 13(1) nr. 1. Det kan være slektskapsforhold, sykdom, fysisk og psykisk helse, økonomiske forhold etc. Under ingen omstendigheter kan adoptivbarnet (etter § 12(2)) få opplysninger om andre personers identitet, for eksempel søsken, slektninger, opprinnelige foreldres ektefeller etc.¹⁰⁸

For at retten til informasjon skal være reell er det viktig at identiteten til foreldrene er kjent før adopsjonsbevilling gis. Verserer for eksempel en farskapssak for retten, skal adopsjonsbevilling ikke gis før saken er endelig avsluttet.¹⁰⁹

Det er bare adopsjonsmyndighetene som kan gi adoptivbarnet opplysninger om foreldrenes identitet, jf. adl. § 12(2) ”departementet.” Barne- og familiedepartementet har delegert denne kompetansen til BUFA for så vidt gjelder adopsjonsbevillinger gitt av BUFA eller BFD, og fylkesmannen for adopsjonsbevillinger gitt av fylkesmannen før 1. desember 1999.¹¹⁰ Hvis adoptivbarnet henvender seg til andre offentlige myndigheter, må disse henvise barnet til adopsjonsmyndighetene.

Retten til å få vite identiteten til sine biologiske foreldre gjelder uten hensyn om de er adoptert fra utlandet eller det er snakk om en norsk adopsjon. Når det gjelder adoptivbarn fra utlandet gjelder dette uansett om adopsjonen er gjennomført i Norge eller i barnets hjemland. For at norske myndigheter skal kunne gi opplysninger om foreldrenes identitet er det likevel en forutsetning at barnets opprinnelsesland har gitt norske myndigheter opplysninger om de biologiske foreldrenes identitet. Om de har

---

¹⁰⁸ Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s. 225.

¹⁰⁹ Jf. rundskriv av desember 2002 pkt. 7.1.1.

¹¹⁰ Jf. forskrift 30. november 1999 nr. 1192 og nr. 1193

gjort det avhenger av lovgivningen i det enkelte land. Opprinnelseslandene er i alle tilfeller ikke forpliktet til å oversende slike opplysninger etter Haagkonvensjonen, jf. Haagkonvensjonen art 16d nr. 2. Adoptivbarn fra utlandet kan også henvende seg til den adopsjonsforeningen som formidlet adopsjonen. Adopsjonsforeningene har i sine arkiver den fylldigste og mest omfattende dokumentasjonen om hver enkelt adopsjonssak. Disse arkivene er nå overført til BUFA. Foreningene kan også hjelpe til med å finne opplysninger om barnet i opprinnelseslandet.

Barnets rett til å få vite gjelder også adopsjoner som ble stiftet før den någjeldende adopsjonsloven trådte i kraft, jf. adl. § 25. Borgarting lagmannsrett avsa dom 27. oktober 1995 angående § 12 (2) der det ble lagt til grunn at adoptivbarnets rett er ubetinget også der adopsjonen er eldre enn loven. Forbudet i Grunnlovens § 97 får ikke anvendelse. Dommen fastslår i tillegg at opplysningene ikke kan nektes ut fra nødrettsliknende betraktninger.¹¹¹

Det å få vite identiteten til sine biologiske foreldre er for de fleste en sterk opplevelse. De får endelig svar på det grunnleggende menneskelig spørsmål om hvor en kommer fra. Samtidig kan det føre til at opplysninger kommer for dagen som ikke er spesielt hyggelige. Barnet kan for eksempel ha kommet til som følge av en voldtekt. Barnet bør derfor ikke få slik informasjon i posten e.l. Det finnes ingen retningslinjer om hvordan slike opplysninger skal gis. Haagkonvensjonen art 30 nr. 2 sier at barnet skal ha tilgang til slike opplysninger under egnet veiledning. Dette gjelder for utenlandsadopsjoner, men det samme må vel også gjelde for innenlandsadopsjoner. Myndighetene må også søke å bringe foreldre og barn i dialog, og forberede foreldrene på at barnet kommer til å ta kontakt. Hvis en eller begge av foreldrene er døde, gir myndighetene barnet opplysninger om dette og foreldrenes identitet når dødsfallene er bekreftet. Adopsjonsmyndighetene gir også ut opplysninger om foreldrenes identitet hvis det er umulig å finne dem. Det samme gjelder hvis de biologiske foreldrene nekter å samarbeide med myndighetene, ved for eksempel å nekte å svare på brev fra myndighetene.¹¹²

---

¹¹¹ Jf. ankesak nr. 94-02275 A – uttrykt.

¹¹² Jf. Hognestad og Steenberg 200 s. 230-231.

Opplysninger om hvem de biologiske foreldrene er, bør bare gis til adoptivbarnet selv. Det til tross for fvl. § 12(1) som sier at fullmektig kan brukes. Hvis fullmektig brukes, bør adopsjonsmyndighetene alltid kreve skriftlig fullmakt fra adoptivbarnet. Det gjelder selv om fullmektigen er advokat, jf. fvl. § 12(4).¹¹³ Frihagen mener at adopsjonsmyndighetene antagelig kan avvise adoptivforelderen som fullmektig hvis det er tale om anonym adopsjon.¹¹⁴

I enkelte tilfeller blir samme adoptivbarn adoptert to eller flere ganger. Et slikt adoptivbarn vil ha krav på å få opplyst hvem de biologiske foreldrene er og identiteten til de andre adoptivforeldrene.¹¹⁵ Adl § 12 (2) pålegger ikke adopsjonsmyndighetene noen plikt til å skaffe opplysninger om de opprinnelige foreldrene hvis ikke slike opplysninger fantes på adopsjonstidspunktet¹¹⁶

Spørsmålet om informasjon om biologiske foreldre er også regulert i Haagkonvensjonen. Art. 30 nr. 2 anerkjenner barnets rett til å få vite sin opprinnelse hvis lovgivningen i den staten som har opplysningene tillater det.¹¹⁷ Det kan være opprinnelseslandet eller mottaksstaten. Opplysningene kan gis til barnet eller barnets representant. Hvem de skal gis til, og om barnet kan få slike opplysninger før det fyller 18 år avgjøres av lovgivningen i landet som har opplysningene. I alle tilfeller foreskriver art. 30 nr.2 at opplysningene skal gis til barnet under egnet veiledning, og opplysningene skal bare gis etter at det er tatt hensyn til barnets alder og andre personlige forhold.¹¹⁸

Det å gi barnet opplysninger om dets biologiske foreldre er et svært ømtålig tema for mange land. USA ønsket derfor å få inn i (Haag)konvensjonen art. 30 nr. 2 at barnet kunne få opplysninger ”if such information does not reveal names or other identifying data”¹¹⁹ Det vil m.a.o. si at barnet ikke ville få noe særlig informasjon. Forslaget ble likevel ikke tatt inn i konvensjonsteksten da enkelte stater bemerket at spørsmålet likevel ville bli regulert av nasjonal lov. USA prøvde også å få inn i BK art. 21 en

---

¹¹³ Jf. Hognestad og Steenberg 200 s. 231.

¹¹⁴ Jf. Frihagen I 1986 s. 243.

¹¹⁵ Jf. Hognestad og Steenberg s. 225.

¹¹⁶ Jf. Ot.prp.nr. 40 (1984-85) Om lov om adopsjon pkt. 3.12.2.

¹¹⁷ Jf. explanatory report avsnitt 515.

¹¹⁸ Jf. explanatory report avsnitt 518.

bestemmelse om at opplysninger om adopsjoner skulle hemmeligholdes. Forslaget kom ikke med i konvensjonsteksten, fordi mange stater fant at dette spørsmålet ikke hørte hjemme i en konvensjon om barns rettigheter, og mange stilte spørsmål om det i det hele tatt var riktig å nevne dette spørsmålet i en slik konvensjon.¹²⁰

Haakonvensjonen art. 30 nr. 2 bygger på BK art 7. Etter denne bestemmelsen har barnet så langt det er gjørlig rett til å kjenne sine foreldre og få omsorg fra dem. I følge forarbeidene til konvensjonen var formålet å sikre barnets psykologiske stabilitet. Det fremgår også av disse at retten til å kjenne sine foreldre ofte er essensielt for barnet. Enkelte land var uenige i en ubetinget rett for barnet til å kjenne sine foreldre, og henviste til adgangen til hemmelig adopsjon i sin nasjonale lovgivning. Det vil si at barna ikke hadde rett til å få vite de biologiske foreldrenes identitet. De påpekte at retten til å kjenne sine foreldre ikke kunne anvendes over alt.¹²¹ Det var altså uenighet om tolkingen av bestemmelsen. I en nylig utkommet artikkel av Lucy Smith om bl.a. BK art. 7 fremgår det at hun klart tolker art. 7 dit hen at barn ikke har rett til å få opplyst identiteten til sine biologiske foreldre. Grunnlaget for dette er sammenstillingen ”...kjenne sine foreldre og få omsorg fra dem.”¹²² På bakgrunn av disse kildene er konklusjonen at barnet etter BK art. 7 ikke har rett til å få vite identiteten til sine biologiske foreldre.

Et annet mulig grunnlag for barnets rett til å vite kunne være BK art. 8 om barnets rett til identitet. Det fremgår imidlertid av nevnte artikkel av Lucy Smith at det etter konvensjonens forarbeider ikke var meningen å regulere dette spørsmålet.¹²³

---

¹¹⁹ Jf. explanatory report avsnitt 517.

¹²⁰ Jf. Detricks 1992 s. 310-11 avsnitt 88 og 89.

¹²¹ Jf. Detrick 1992 s.127 avsnitt 94 og 96.

¹²² Jf. Smith 2003 s. 353.

¹²³ Jf. Smith 2003 s. 353.

5 Rettsvirkninger av adopsjon

Ved adopsjon får barnet samme rettsstilling som om det hadde vært adoptivforeldrenes egenfødte barn, jf. adl. § 13. På noen områder er det likevel en forskjell. Det kan for eksempel treffes særskilte bestemmelser om adoptivbarnets religiøse oppdragelse i adopsjonsbevillingen etter adl. § 14, og adoptivbarn fra utlandet som er over 12 år ved adopsjonen får ikke automatisk norsk statsborgerskap, jf. statsborgerrettsloven (riksbgl.) §1a. Adoptivbarn under 12 år får derimot norsk statsborgerskap ved adopsjonen. Det gjelder både når adopsjonsbevillingen er gitt i Norge og når adopsjonen gjennomføres i barnets opprinnelsesland, jf. riksbl. § 1a.

Den rettslige likestillingen mellom adoptivbarnet og egnefødte barn inntreder ved adopsjonen. Det må foreligge en endelig norsk adopsjonsbevilling, jf. adl. §1 eller en gyldig og rettskraftig utenlandsk adopsjonsavgjørelse. En utenlandske adopsjonen gjelder i Norge hvis adoptivsøkerne har fått forhåndssamtykke til å adoptere et barn fra det aktuelle landet. BUFA kan bestemme at en slik adopsjon skal ha samme rettsvirkninger som en norsk adopsjon, jf. adl. §§ 16e og 22. Det gjøres i realiteten alltid. Dersom en utenlandsk avgjørelse om adopsjon ikke anerkjennes i Norge, inntreder heller ingen rettsvirkninger av adopsjonen.

I de tilfellene adoptivbarnet må være i Norge i en prøveperiode før opprinnelseslandet endelig frigir det for adopsjon, er barnet i denne perioden ikke adoptert av foreldrene og rettsvirkningene av adopsjonene er ikke inntrådt. Adoptivforeldrene vil i denne perioden ikke være barnets foreldre i juridisk forstand, men de vil være barnets verge, jf. vgml. §§ 3(2), 6 og 39.¹²⁴ De vil som barnets verge ta avgjørelser barnets underhold, opplæring og oppfostring. Mange foreldre vil i tillegg sette opp et testamente til fordel for barnet i denne perioden, i.o.m. at barnet ikke arver foreldrene automatisk så lenge det ikke er adoptert av dem.

Rettsvirkningene av en adopsjonsbevilling inntreder når vedtaket om adopsjon blir meddelt partene, jf. fvl. § 27. Det vil deretter kunne iverksettes straks hvis det ikke er

---

¹²⁴ Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s. 246.

fattet vedtak om utsatt iverksettelse, jf. fvl. § 42. Iverksetting skjer ved at melding om statusendringen gis til folkeregisteret og andre offentlige registre, jf. adl. § 16.¹²⁵

Adopsjonsbevillingen kan påklages. Hvis klagesaken ender med at adopsjonsbevillingen omgjøres så blir den tidligere familierettslige situasjonen gjenopprettet. Hvis adopsjonsbevillingen blir stadfestet av klageorganet inntre adopsjonens virkninger fra dagen underinstansen fattet vedtaket om at adopsjonsbevilling skulle gis. Dette er ikke sagt i adopsjonsloven, men det har alltid vært praktisert slik.¹²⁶

---

¹²⁵ Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s. 133.

¹²⁶ Jf. Hognestad og Steenberg 2000 s. 135.

6 Konklusjon

Adopsjonslovgivningen er på de fleste områder etter min mening svært god i.o.m at den setter barnets beste i sentrum. Adopsjon skal bare skje når det vil gagne barnet, og adopsjonsinstituttet skal ikke brukes for å sikre andre personers interesser. Voksne får ikke adoptere barn bare fordi de trenger hjelp i alderdommen eller arbeidskraft i hjemmet., slik det ble gjort i tidligere tider. Det har også blitt bygget opp omfattende internasjonale regelverk for å hindre bortføring og salg av barn.

For å sikre barnas beste stilles det høye krav til de potensielle foreldrene. Det kan stilles spørsmål om de kanskje er for høye i enkelte tilfeller, og at vi ved å stille så høye krav i realiteten ender opp med løsninger som for mange barn virkelig ikke er til deres beste (dvs. de fortsetter å leve under kummerlige forhold, der ingen viser omsorg for dem). I verden i dag er det til enhver tid et utall barn som trenger hjelp og omsorg. Særlig for barn i utviklingslandene kan forholdene være svært vanskelige. Likevel hindres mange potensielle adoptivforeldre i å adoptere p.g.a. de kravene lovgivningen stiller til adoptivsøkerne.

Etter norsk rett er det svært vanskelig for enslige å adoptere, selv om det ikke er noe direkte forbud mot det. Homofile som lever i partnerskap kan heller ikke adoptere sammen. Det er likevel ikke til å komme bort fra at mange av disse personene er ressurssterke, med godt utbygde sosiale nettverk, gode inntekter og gode boliger. De skulle derfor egne seg svært godt til å oppfostre barn. Noe som også er merkelig i dagens adopsjonslov er at samboende heterofile ikke kan adoptere sammen..

Bakgrunnen er at samboerforhold ikke anses å være så stabile som ekteskap.

Berettigelsen for dette argumentet er i dag vanskelige å se med det store antall ekteskap som hvert år ender i skilsmisse. Det kan likevel være vanskelig å få endret regelverket, fordi det finnes så mange ulike meninger om disse spørsmålene. Både i Norge og i mange av de landene adoptivbarna kommer fra, er enslige og homofile omdiskuterte som adoptivforeldre. Mange voksne fremholder at det ikke er til barnets beste å vokse opp i slike hjem. Andre igjen mener at de kunne egne seg godt som foreldre.

Diskusjonen viser hvor viktige barna er for alle. Hvis vi tror at en løsning ikke er til deres beste motsetter vi oss den kraftig.

Etter mitt syn er likevel det viktigste for barnet ikke hvilket kjønn foreldrene har, eller om det vokser opp hos en eller to foreldre, men om foreldren(e) er glad i det og i stand til å ta vare på det. På den annen side synes jeg ikke motivet for eventuelle regelendringer skal være likestilling mellom enslige, registrerte partnere, samboende og gifte. En regelendring på disse områdene måtte komme fordi det ville være til barnets beste. Da det ble åpnet for stebarnsadoptions for homofile som lever i partnerskap med barnets forelder, skjedde det av hensyn til barnets beste. Det var barnets juridiske stilling som skulle styrkes, ikke de homofiles rettigheter.

7 Kilder

7.1 Litteratur

- Arnholm, Carl Jacob. *Familieretten*. Peter Lødrup. 2. utgave Oslo, 1979
- Backer, Inge Lorange Backer. *Barneloven. Kommentartutgave*. 2. opplag Oslo, 1982
- Dalen, Monica. *Adopsjon av utenlandske barn s. 73-85 Hvordan går det? Forskning om utenlandsadopsjon*. Barbro Sætersdal. Oslo, 1995
- Dalen, Monica. *The status of knowledge of foreign adoptions*. Oslo, 1999
- Detrick, Sharon. *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*. Haag, 1999
- Detrick, Sharon. *The United Nations Convention on the Rights of the Child, A Guide to the "Travaux Peparatoires."* Dordrecht, 1992
- Eckhoff, Torstein. *Forvaltningsrett*. Eivind Smith. 6. utgave Oslo, 1997.
- Eckhoff, Torstein. *Rettskildelære*. 4. utgave ved Jan E. Helgesen. Oslo, 1997
- Frihagen, Arvid. *Forvaltningsloven. Kommentartutgave*. 2. utgave Oslo, 1986
- Hognestad, Marianne. *Adopsjonsloven med kommentarer*. Knut R. Steenberg. Oslo, 2000
- Lindboe, Knut. *Barnevernrett*. 3. utgave Oslo, 1998
- Folkerettslige tekster: Samling med opplysninger til studiebruk*. Redigert av Erik Møse. 4. utgave Oslo, 1995
- Møse, Erik. *Menneskerettigheter*. Oslo, 2002
- Smith, Lucy. *Barn og foreldre*. 5. utgave ved Peter Lødrup Oslo, 1999
- Smith, Lucy. *Hyldeskrift til Jørgen Nørgaard s. 353 "Retten til å vite."* 2003
- Informasjon nedlastet fra Barne-, ungdoms- og familieforvaltningens hjemmesider; www.bufa.no

7.2 Lover

- 1950 Lov om norsk riksborgarrett (statsborgerrettsloven) av 8. desember 1950 nr. 3
- 1967 Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) av 10. februar 1967
- 1981 Lov om barn og foreldre (barneloven) av 8. april 1981 nr. 7
- 1986 Lov om adopsjon (adopsjonsloven) av 28. februar 1986 nr. 8.
- 1992 Lov om barneverntjenester (barnevernloven) av 17. juli 1992 nr. 100.

1993 Lov om registrert partnerskap (partnerskapsloven) av 30. april 1993 nr. 40.

7.3 Forskrifter

1986.12.05 nr. 2163: (BFD) Ikraftredelse av lov av 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon. Delegering av myndighet.

1999.11.30 nr. 1192: (BFD) Delegering av myndighet til Statens ungdoms- og adopsjonskontor etter adopsjonsloven. (§ 1).

1999.11.30 nr. 1192: (BFD) Delegering av myndighet til Statens ungdoms- og adopsjonskontor etter adopsjonsloven. (§ 3).

1999.11.30 nr. 1192: (BFD) Delegering av myndighet til Statens ungdoms- og adopsjonskontor etter adopsjonsloven. (§ 12).

1999.11.30 nr. 1193: (BFD) Delegering av myndighet til fylkesmennene etter adopsjonsloven.

1999.11.30 nr. 1194: (BFD) Forskrift om formidling av innenlandsadopsjon der foreldrene samtykker til adopsjon. (§ 16c).

1999.11.30 nr. 1192: (BFD) Delegering av myndighet til Statens ungdoms- og adopsjonskontor etter adopsjonsloven. (§ 16d).

1999.11.30 nr. 1195: (BFD) Forskrift om krav til organisasjon som formidler barn fra fremmed stat med sikte på adopsjon.

7.4 Konvensjoner

The Convention on the Rights of the Child, New York, 20 November 1989.

Norsk tittel: Barnekonvensjon, 1989.

Convention on protection of children and co-operation in respect of inter country adoption, The Hague, 29 May 1993.

Norsk tittel: Konvensjon om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner, 1993.

7.5 Rettspraksis

LB-1994-02275. Borgarting lagmannsrett – Dom 1995-10-27.

7.6 Forarbeider

Ot. prp. nr. 40 (1984-85) Om lov om adopsjon.

Ot. prp. nr.63 (1997-98) Om lov om endringer i lov 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon m.m.

Ot. prp. nr. 71 (2000-2001) Om lov om endringer i lov 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon og i lov 30.april 1993 nr. 40 om registrert partnerskap

Ot. prp. nr. 29 (2002-2003) Om lov om endringer i barneloven mv.

Ot. prp. nr. 45 (2002-2003) Om lov om endring i menneskerettsloven mv. (innarbeiding av barnekonvensjonen i norsk lov)

Innst. O nr. 101 (2000-2001) Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i lov 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon og lov 30. april 1993 nr. 40 om registrert partnerskap.

St.prp.nr.77 (1995-96) om samtykke til ratifikasjon av konvensjon 29. mai om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner

Explanatory Report by G. Parra-Aranguren (permanent Bureau of the Hague Conference on Private International Law, The Hague, 1994)

7.7 Rundskriv

Barne- og familiedepartementets rundskriv om utenlandsadopsjon med retningslinjer for undersøkelse og godkjenning av adoptivhjem (Q-0972) av september 1998.

Barne- og familiedepartementets retningslinje for saksbehandling ved søknad om innenlands- og utenlandsadopsjon og særlig om skjønnsutøvelse ved innenlandsadopsjon (Q-1045) av desember 2002

Barne- og familiedepartementets retningslinjer for tildeling av engangsstøtten ved adopsjon av barn fra utlandet (Q-1013) av desember 2000

8 Vedlegg

8.1 Vedlegg 1 Koranen sura 33:5-6

Koranen, sura 33:5-6:

”God hath not given a man two hearts within him; neither hath he made your wives whom ye divorce to be as your mothers; nor hath he made your adopted sons to be as your own sons. Such words are indeed in your mouths; but God speaketh the truth, and in the right way he guideth.

Name them after their fathers: this will be more right before God. But if you know not who their fathers are, then let them be your brethren in the faith, and your comrades.”

8.2 Vedlegg 2 Forslag til ny barnelov § 31

Barneloven § 31 skal lyde:

Rett for barnet til å vere med på avgjerd.

Etter kvart som barnet blir i stand til å danne seg egne synspunkt på det saka dreiar seg om, skal foreldra høyre kva barnet har å seie før dei tek avgjerd om personlege tilhøve for barnet. Dei skal leggje vekt på det barnet meiner alt etter kor gammalt og modent barnet er. Det same gjeld for andre som barnet bur hos eller som har med barnet å gjere.

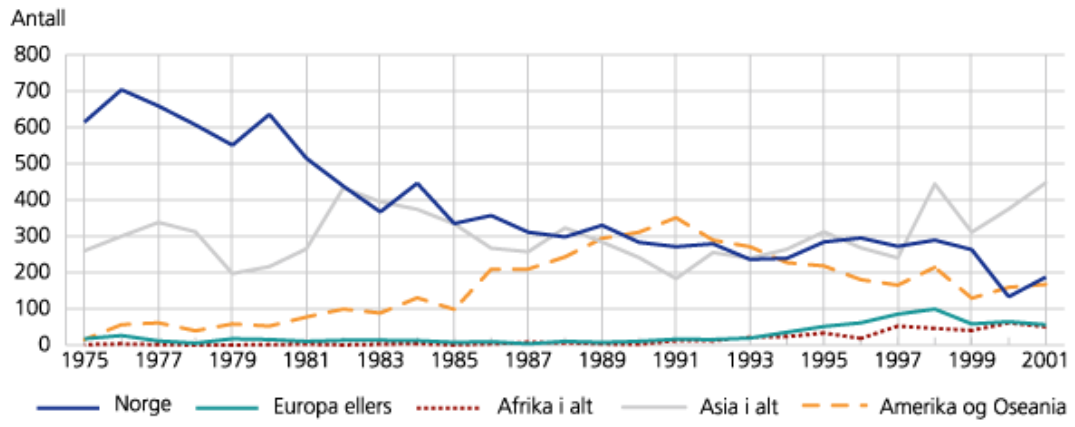
Når barnet er fylt 7 år, skal det få seie si meining før det vert teke avgjerd om personlege tilhøve for barnet, mellom anna i sak om kven av foreldra det skal bu hos.

Når barnet er fylt 12 år skal det leggjast stor vekt på kva barnet meiner.

8.3 Vedlegg 3 Statistikk: verdensdeler

Statistikken er hentet fra Statistisk sentralbyrå.

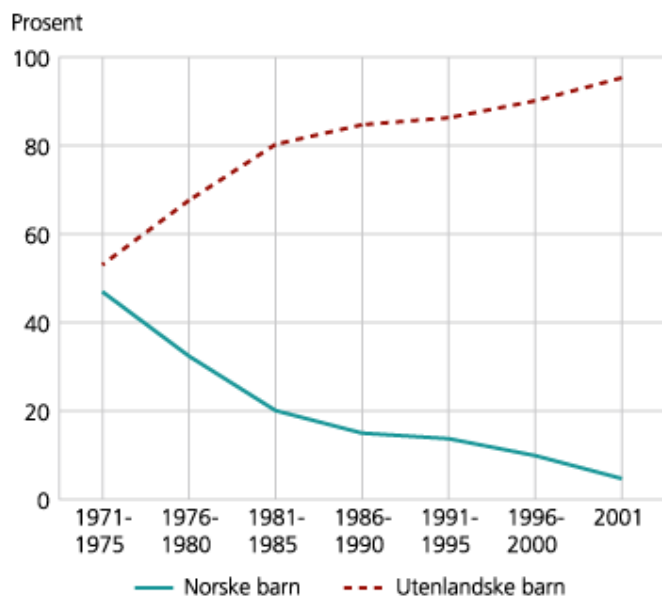
Adopsjoner, etter barnets tidligere statsborgerskap. Verdensdeler. 1975-2001

8.4 Vedlegg 4 Statistikk: norske og utenlandske barn

Statistikken er hentet fra Statistisk sentralbyrå. Statistisk sentralbyrå operer med tre kategorier adopsjoner; utenlandsadopsjoner, stebarnsadopsjoner og norske adopsjoner. Norske adopsjoner inkluderer samtykkeadopsjoner og tvangsadopsjoner.

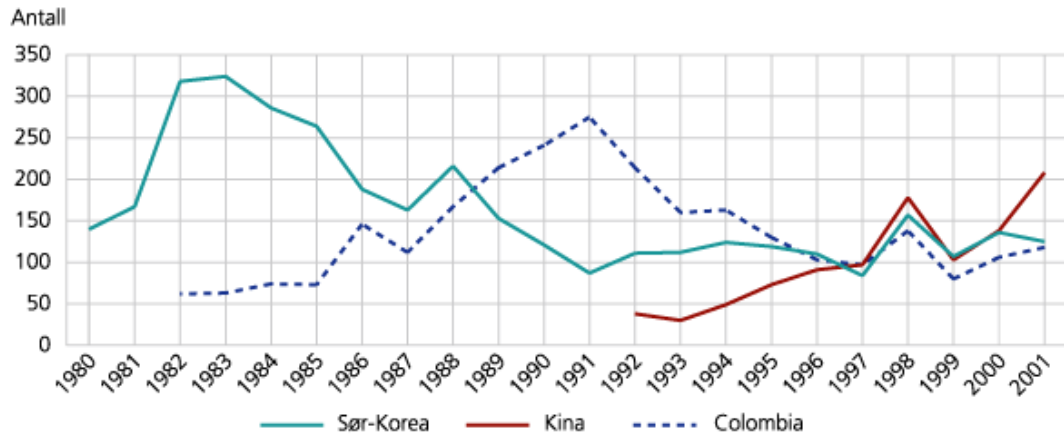
Adopterte, utenom stebarn. Norske og utenlandske barn. 1971-2001

8.5 Vedlegg 5 Statistikk: Kina, Sør-Korea og Colombia

Statistikken er hentet fra Statistisk sentralbyrå.

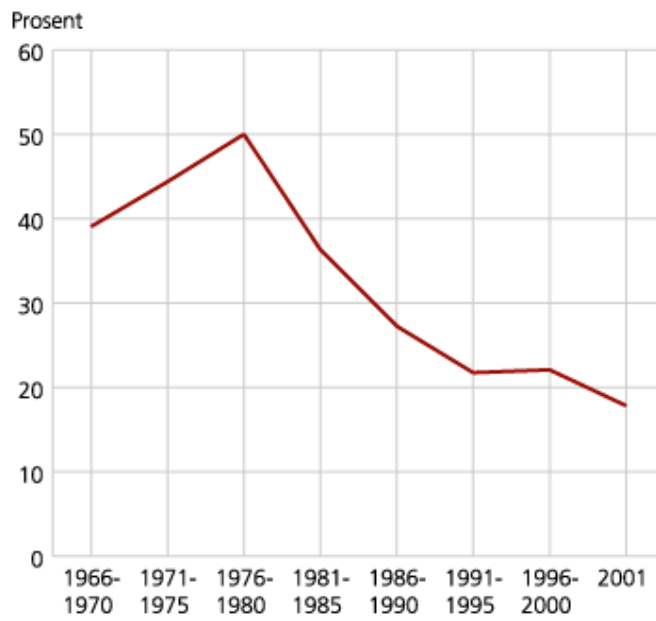
Adopsjoner fra Kina, Sør-Korea og Colombia. 1980-2001

8.6 Vedlegg 6 Statistikk: stebarnsadopsjoner

Statistikken er hentet fra Statistisk sentralbyrå.

Stebarnsadopsjoner. 1966-2001

8.7 Vedlegg 7 Forslag til ny adopsjonslov § 6

Adopsjonsloven § 6 skal lyde:

Et barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse om adopsjonsbevilling skal gis. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

Den som har fylt 12 år, kan ikke adopteres uten eget samtykke.

Kommunen skal på anmodning bistå bevillingsmyndigheten i å opplyse saken etter første ledd og i å innhente samtykke etter annet ledd.